

ÖRESUNDS || IDENTITET

En studie om regional identitet och
identitetsskapande i en transnationell kontext

Kandidatuppsats i Socialantropologi
Karolina Hellqvist

Hösten 2016
Avdelningen för Socialantropologi, Sociologiska Institutionen
Handledare: Christer Lindberg
SANK02

LUNDS
UNIVERSITET

ABSTRACT

The Öresund region, or Greater Copenhagen as it also is represented as, is a cross-border region connecting Skåne with Copenhagen. Political initiatives have forced development towards a more integrated region with one regional identity. This has been complicated by border controls, redefining the national borders in an inconvenient way, especially for everyday transnational commuters. Through semi-structured interviews with Danish and Swedish residents, the aim of this thesis is to explore how the Öresund identity is expressed, explained and negotiated by people living in the region. Further, this explorative study will attempt to answer how Greater Copenhagen, as the governing body, and media creates narratives about the transnational residents in Öresund. The material is analyzed through a theoretical framework concerning globalization, boundaries and different forms of identity.

Regional identity is according to the material a very diverse phenomenon that is highly dependent on individual experience. Therefore, a uniform identity is difficult to successfully apply from above. Even so, the media is using stereotypes and history to create narratives about the Öresund cross-border community. The study also concludes that regional identity in the Öresund area has mainly been built up through resistance. In this case against Stockholm as a national center of power neglecting peripheral parts of land and introducing the border controls. Identity in Öresund region is also defined and maintained through prominent differences in mentality and language. The material shows that identity is an elastic and dialogical process that is constantly redefined. Especially in cosmopolitical places like Öresund where people are often in contact with new social contexts. Globalization has emphasized the importance of cities in the global arena. Because of this competitive discourse, Greater Copenhagen is using the Danish capital and life style buzz words to attract the creative class, at the same time denying “the others”.

Keywords: Öresund residents, regional identity, social anthropology, boundary, transnationalism

Nyckelord: Öresundsbor, regional identitet, socialantropologi, gräns, transnationalism

Att vara både dansk och svensk

Att ha fotfäste i två länder

Efter gränskontrollerna hör man mycket mer om Öresundsbor, men det är väl för att det nu är ett problem och en barriär som man kämpar mot. Förr var det mer smärtfritt och det har varit en del av vardagen. Det har utvecklats undermedvetet för mig. Innan stannade man inte upp och reflekterade över det.

Där tycker mina vänner att jag kommer och snackar svenska "här kommer halv-svensken!", säger de. Öresundsbo blir jag genom språket där är jag en hybrid. Jag brukar säga att jag pratar Skansk!

Köpenhamn känns häftigt, jag hade aldrig flyttat till Lund om inte Köpenhamn fanns där

Danmark är ju likt Sverige. Nu är jag inte så förtjust i Danmark med anledning av främlingspolitiken och hur de betedde sig under flyktingkrisen /.../ Danskarna är mindre open minded än oss. De har inte förståelse för andra på samma sätt. Men de har mycket härlig humor, är mycket mer fria i att säga vad de tycker. I Sverige är vi mer pryda.

Att jag inte blivit mer dansk beror på att jag redan känner mig som skandinav från början, och på så sätt är jag redan dansk och de är redan lite svenska.

Tar med mig allvaret i Sverige, djupet och lättsamheten – det skämtsamma i Danmark. Den blandningen är jättefin. I svåra stunder har jag det danska, skämtsamma som hjälp för att inte ta mig själv för högtidligt /.../ Jag är inte heldansk och inte helsvensk och tycker att det är så berikande att vara både och.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
INTRODUKTION TILL ÖRESUND SOM BRO OCH BARRIÄR	4
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
TIDIGARE SKRIVET OM ÖRESUND, ÖRESUNDSIDENTITETEN OCH ÖRESUNDSBOR	6
AVGRÄNSNINGAR	7
2. TEORI:	9
GLOBALISERING, GRÄNSER OCH PLATSENS BETYDELSE	9
FÖRESTÄLLDA GEMENSKAPER	10
IDENTITET	10
3. METOD: MOTIVERING OCH REFLEKTION	13
SEMISTRUKTURERAD INTERVJU	13
URVAL	13
GENOMFÖRANDE OCH SAMMANSTÄLLNING	14
DOKUMENT OCH LITTERATUR	16
4. BAKGRUND TILL ÖRESUNDSREGIONEN	17
5. REGIONAL IDENTITET	19
GLOBALISERING OCH NATIONENS ROLL	19
REGIONER, NATIONER OCH MEDBORGARSKAP	22
EN HISTORISK REGION	24
“VI” ÖRESUNDSBOR	25
OLIKA PERSPEKTIV PÅ REGIONAL IDENTITET	27
IDENTIFIERING SOM PROCESS	30
LIKHETER OCH SKILLNADER: POLITISK KORREKTHET OCH FRISPRÅKIGHET SOM IDENTITETSMARKÖRER	32
DET BÄSTA FRÅN TVÅ VÄRLDAR	36
PERSPEKTIV PÅ INDIVIDUELL IDENTITET	37
6. SLUTSATSER	39
HUR FÖRKLARAS, FÖRMEDLAS OCH UTTRYCKS ÖRESUNDSIDENTITETEN AV BOENDE I ÖRESUNDSREGIONEN?	39
PÅ VILKET SÄTT SKAPAR MEDIA OCH GREATER COPENHAGEN NARRATIV OM ÖRESUNDSBORNA?	40
ATT UPPMÄRKSAMMA IDENTITET I FRAMTIDA FORSKNING	41
7. REFERENSER	42
APPENDIX	45

1. INLEDNING

I den här inledande delen av uppsatsen presenterar jag Öresundsregionen, dess kontext och problembild. Därefter följer en redogörelse av uppsatsens syfte och frågeställningar som besvaras i uppsatsens slutsatser. Detta inledande kapitel syftar även till att ge en övergripande sammanfattning av vad som tidigare skrivits om Öresundsregionen och Öresundsbron, följt av en kort redogörelse för uppsatsens avgränsningar.

Introduktion till Öresund som bro och barriär

Öresundsbron som förbinder Sverige och Danmark har sedan den blev klar år 2000 varit en viktig del och en stark symbol för samarbetet mellan Sverige och Danmark. Politiska drivkrafter i form av Öresundskommittén har strategiskt arbetat för en integrerad region med en regional identitet. 2015 beräknades ca 15,000 personer pendla över sundet varav drygt hälften är dagspendlare (Winter, 2016).

Gränskontrollerna som infördes mot gränsen till Sverige har påverkat Öresundsregionen och människor. Transportförbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn har försämrats med färre tåg och längre väntan på grund av de ID-kontroller som införts (Regeringen, 2015, Winter, 2016). Karin Winter (2016) utförde med anledning av detta en studie av hur pendlare påverkas av gränskontrollerna. Jag själv, är inte en av dagspendlarna, men reser ofta till Köpenhamn för att besöka min pojkvän och har följt debatten via lokalnyheter, bland annat dagstidningen Sydsvenskan som bevakat utvecklingen. Under Almedalsveckan 2016 hörde jag henne berätta om resultaten som bland annat uppmärksammade att en del pendlare känt sig kränkta av hur gränskontrollerna ifrågasätter deras nationella identitet. Detta stannade kvar i mitt huvud. Jag minns att jag och min pojkvän efter föredraget diskuterade just detta. Vi var främst förvånade över etiketten Öresundsbo som ingen av oss kände till trots att vi båda är bosatta på varsin sida av sundet. Enligt Winter (2016) finns nämligen individer som inte vill välja sida, som istället för att kalla sig dansk eller svensk kallar sig exempelvis Öresundsbo. Henrik Challis skrev 2010 ett debattinlägg i Sydsvenskan om vad det innebär att vara Öresundsbo för honom:

Men epitetet Öresundsbo betyder så mycket mer än pendling och språk, det beskriver en känsla och en identitet som kanske kommer som en välsignelse för oss som i ett par år varken har känt oss danska eller svenska. Ett botemedel mot en form av utanförskap som har följt med oavsett var i regionen man befunnit sig. En identitet som införlivar känslan av "både och" i en gränsregion som integreras så att "antingen eller" inte längre fungerar.

Henrik Challis, 2010

Sydsvenskan har under 2016 publicerat en artikelserie som lyfter fram ett par Öresundsbor (Rydén, 2016:a,b). Dagbladet har i anslutning till det, genom artiklar, belyst en lång gemensam historia i Öresundsregionen, som under flera

århundraden inneburit både samarbeten och konflikter mellan länderna. Svensk-Danska föreningen (2016) har sedan Tysklands ockupation av Danmark år 1941 strävat mot att lyfta fram och upprätthålla de kulturella förbindelserna. Den gränsöverspännande identiteten är även väl synlig på sociala medier. På Facebook hittas grupper som riktar sig till bland andra svenskar i Danmark, danskar i Sverige och Öresundsbor.

Illustration av Öresundsregionens placering.
Utformad av: Rasmus Lundgård Christensen (2016).

Syfte och frågeställningar

Öresundsidentiteten är ett begrepp och ett fenomen som framförallt efter brobygget och även, sedan införandet av gränskontrollerna, flitigt diskuterats av flera aktörer. Uppsatsen intresserar sig för att förstå vad identiteten innebär genom att studera den på två sätt. Dels, hur boende i Öresundsregionen förklarar, förmedlar och uttrycker transnationell identitet och dels hur media och Greater Copenhagen skapar ett narrativ, berättelse, om Öresundsbor. Detta har undersökts genom en teoretisk analys av dokument, tidningsartiklar, diskussionsforum, handlingsplaner samt intervjumaterial där personer från båda sidor av Öresund framträder. Syftet är att undersöka Öresundsidentitetens betydelse som begrepp och fenomen genom att lyfta fram hur olika intresseaktörer förmedlar, uttrycker och reproducerar den. Syftet har konkretiserats i två frågeställningar:

- Hur förklaras, förmedlas och uttrycks Öresundsidentiteten av boende i Öresundsregionen?
- På vilket sätt skapar media och Greater Copenhagen narrativ om Öresundsbor?

Tidigare skrivet om Öresund, Öresundsidentiteten och Öresundsbor

I mycket av den forskning som finns och presenteras nedan, framgår att Öresundsregionen skapats och byggts utifrån geografiska visioner som en mängd olika aktörer är medskapare till, framförallt ovanifrån. Richard Ek (2003) menar att dessa visioner är förankrade i en positiv tro på framtiden. Ek har utifrån framför allt geopolitiska grepp studerat Öresundsregionens framväxt utifrån visionsbilder. I samband med Öresundsbronns byggande och det regionala samarbetet blev begrepp och teorier såsom urban branding, place branding och place making vanligt förekommande i studier av Öresundsregionens framväxt. Place branding som syftar till att påverka social interaktion och sociala krafter är något som Sören Buhl Hornskov (2007) skrivit om. Med fokus på kultur som en viktig komponent och utgångspunkt, diskuterar han place branding som tillvägagångssätt för att nå en plats autenticitet och spegla verkligheten. När näringslivet och politiker tar tolkningsföreträde är det inte ovanligt att deras tolkningar inte är förankrade i den lokala verkligheten vilket kan skapa konflikter menar Buhl Hornskov (2007:329). Även Birgit Stöber (2011) har uppmärksammat hur kultur använts i byggandet av Öresundsregionen som ett politiskt styrningsredskap för att frammana positiva associationer och mörka problemområden.

Med ökat fokus på begreppet urban branding skriver Ole B. Jensen (2005) om hur metoden använts för att lyfta bland annat Öresundsregionens tillväxt och attraktionskraft för att säkra dess roll på den internationella marknaden. Det handlar om att skapa en ny image och locka till sig rätt boende och besökare, menar Jensen (2005). Öresundsregionens branding sker enligt honom av aktörer både ovanifrån och underifrån genom representation och narrativ som för fram Öresundsregionens kärnstyrkor. Men däremellan finns enligt honom ett glapp som är skadligt för regioner och deras invånare. Jensen (2005: 30) anser att företagsvärlden och politiska ledare behöver förankra sina visioner i lokal nutid. Rebecca Hjortegaard Hansens (2010) utgångspunkt är istället att place branding inte behöver handla om att förmedla en plats essens eller DNA. Place branding kan även betyda att genom narrativ, skapa mening, gemenskap och positiva värden till en plats, i det här fallet Öresundsregionen.

Tidigare forskning har även uppmärksammat nationernas roll och försvagning i samband med etablerande av transnationella regioner. Gregg Bucken-Knapp (2002) är en författare som skrivit om hur svenskar och danskar förhöll sig till bildandet av en gränsöverskridande region. Han jämför svenskar och danskars attityder till den då framväxande svensk-danska regionen och konkluderar att den regionala identiteten är starkare i Sverige. Denna jämförelse ställer han mot aktuella debatter och oro om den nationella identitetens försvagning som enligt befintlig forskning är en vanlig konsekvens av gränsöverskridande samarbeten och regioner (*ibid*). Toni Lucia Grace (2013) har undersökt hur det nationella medborgarskapet hindrar eller hjälper gränsöverskridande integration i Öresund. Regionalt medborgarskap framstår enligt Grace

(2013:22,41) som ett komplement eller alternativ till nationellt medborgarskap. Det är något som bland annat den europeiska unionen framkallat genom sina regionala mål, vilket drivit på skapandet av Öresundsregionen. Grace bidrar även med en teori om gränsers uppbyggnad.

Både praktiskt och symboliskt är Öresundsbron en viktig del av Öresundsregionen. Gary Warnaby och Dominic Medway (2008) uppmärksammar broarnas betydelse som representation och del i skapande av platsidentitet. Broar är enligt författarna vedertagna symboler för hållbarhet och utveckling (2008: 511). Likaså etnologen Orvar Löfgren (2007) har forskat kring denna förvandling med Öresundsbron i centrum. Löfgren är ett återkommande namn i tidigare forskning på ämnet. Han har skrivit om Öresundsregionen både före, under och efter broöppningen. I artikeln "Island Magic and the Making of a Transnational Region" binder han samman en längre period av visioner som lett fram till dagens läge (Löfgren, 2007).

Sverige och Danmarks eller framförallt Skånes och Köpenhamns gemensamma historia anses spela en betydande roll för Öresundsregionen och Öresundsborna vilket speglas i tidigare forskning av Öresundsregionen inom samhällsvetenskap. Centrum för Öresundsstudier har publicerat flera böcker och artiklar på temat. Bland annat antologin "Öresundsgränser: rörelser, möten och visioner i tid och rum" av redaktörerna Fredrik Nilsson, Hanne Sanders och Ylva Stubbergard (2007) som beskriver Öresundsregionens samhälls-förändringar under flera århundranden.

Avgränsningar

Gemensamt för flera författare till den tidigare forskningen om Öresundsregionens är deras fokus på att Öresundsregionens regionala identitet är skapad av vissa aktörer. Mycket av forskningen fokuserar på hur Öresundsregionen som fenomen skapats ovanifrån, medan andra forskare menar att Öresundsregionen också är skapad underifrån i konflikt eller samverkan med makthavare. Den här studien begränsas till att undersöka hur olika Öresundsbor definierar och identifierar sig själva som personer med fotfäste i två länder med utgångspunkt i teorier som berör globalisering, gränser och identitet. Medias roll i skapande av narrativ om Öresundsbor kommer även att vara central liksom Greater Copenhagens fokuserade målgruppsarbete och marknads-föring.

Mycket har skrivits om Öresundsregionen, en del om Öresundsborna men mycket lite ur ett antropologiskt perspektiv. Det fattas en uttalad antropologisk infallsvinkel som bidrar med en mer djupgående förståelse av Öresundsidentiteten på såväl individnivå som strukturell nivå. Trots att det finns en hel del skrivet saknas framförallt ett underifrånperspektiv med utgångspunkt i Öresundsborna. Därför är den här uppsatsen ett viktigt

komplement till tidigare forskning. Det är med den förhoppningen och utgångspunkten denna uppsats tar avstamp.

Den här studien är fokuserad på ett specifikt fall, en specifik region. Därför är inte tanken att uppsatsen ska förstås som en generell beskrivning och utredning av regional identitet. Samma resonemang är inte applicerbart på en annan region med andra förutsättningar. Däremot kan uppsatsen bidra med en förståelse av hur regional identitet skapas, hur människor kan identifiera sig själva i relation till två nationer samt hur media och politiska aktörer kan forma narrativ och tankar om regional identitet.

1. TEORI:

Detta avsnitt presenterar de teorier och centrala begrepp som används i uppsatsen. Teorierna är uppdelade i olika teman som senare utgör stöd för att analysera det empiriska materialet. De tre teman som behandlas i avsnittet är: Globalisering och platsens betydelse, föreställd gemenskap och identitet.

Globalisering, gränser och platsens betydelse

Till att börja med måste Öresundsregionens globala kontext redogöras för. Det är ett sammanhang som flera författare av det teoretiska ramverket refererar till. I takt med ökad migration beskriver Zoltan Kovács och Sako Musterd (2013), att platser fått ökad betydelse, vilket drivit på konkurrensen mellan dem. Städer och regioner tävlar om att vara betydelsefulla på den globala arenan och attrahera människor, näringsliv och besökare. I denna utveckling där människor i större utsträckning väljer platser utifrån samhällsklimat och livsstil har platsernas, och framförallt städernas image fått ökad betydelse (*ibid*). Eric Clark och Bo Petersson (2003) diskuterar nationens försvagade roll i samband med ökad rörlighet och anser att den beror på globaliseringens flöden, mobilitet, tempo och utvecklad teknologi. Även större gränser och nya allianser såsom EU har till viss del ersatt nationalstatens syfte. Underifrån tappar nationen legitimitet till lokala identiteter samt subnationella och transnationella regioner, vilket ökar intresset och behovet av att studera andra identitetsformer än den nationella anser Clark och Petersson (2003:8, 9). Identitet är enligt dem även tätt sammanlänkat med gränser (*ibid*).

Michael Kearney (1995) diskuterar antropologisk litteratur om globalisering och migration i artikeln "The Local and the Global: The Anthropology of Globalization and Transnationalism". Kearney definierar transnationalism som migration av nationaliteter över gränser mellan en eller flera nationer. I ett globalt utvecklingsperspektiv har transnationell migration, media, turism och global marknadsföring varit viktiga för att ge platser betydelse i globala sammanhang där centrum och periferi förr utgjort viktiga kategorier (Kearney, 1995: 551). Kearney (1995: 552) menar att transnationella migranter skapar transnationella platser vilka kan utmana nationalstaten och dess gränser. Och där tydliga kategoriseringar av människor, kulturer och identiteter funnits, finns nu ett föränderligt system. Detta är något som är problematiskt då stor del av tidigare forskning kring just kultur och identitet bygger på system av kategorier och framför allt den binära frågan om att tillhöra eller inte tillhöra en grupp (1995:557-558). Istället för fasta kategorier bygger transnationell identitet på tanken om "både och" där identiteterna är överlappande och decentraliserade. Kearney (1995) kallar detta för "globalizing reticula" eller rhizom vilka förgrenar sig i olika sociala kroppar som väver samman identiteter, kulturer, nationer och länder i ett slags nätverk.

Föreställda gemenskaper

Benedict Andersons (1991) är en socialantropolog som erkänts genom sitt verk om *imagined communities*, översatt till föreställda gemenskaper. Hans diskussion om nationalism och dess emotionella legitimitet som artefakt är ett viktigt bidrag för uppsatsen. Anderson (1991: 17-21) menar att nationalismens ursprung ligger i historiska krafter. Det speciella med den är att den kan omformas och appliceras till en bred variation av politiska och ideologiska konstellationer och har därför kunnat få så starkt fäste i självmedvetenheten. Anderson visar hur människor utan egentlig kontakt kan känna gemensam tillhörighet genom en föreställd gemenskap. Alan Finlayson (2012) hjälper mig att förstå föreställda gemenskaper som ett socialt och politiskt fenomen. Mycket av hans resonemang relaterar till identitet och tillhörighet. Finlayson förklarar att föreställd gemenskap skapas utifrån en tro och uppfattning om att det finns en grupp vars medlemmar förstår världen på liknande sätt. De förankrar ofta sin gemenskap i kulturer, värden eller historia. Föreställda gemenskaper artikuleras ofta i något positivt värde som håller gemenskapen vid liv (Finlayson, 2012: 273).

Michel Foucault (1972) ger ett viktigt bidrag med sin diskursteori och språkets funktion för diskurs och makt. Diskursen, menar han, skapar mening för människor och genom språket blir det tydligt vad som är rätt, fel, accepterat och inte i rådande samhällsordning. Foucault poängterar att även om diskursen ter sig självklar, egentligen är föränderlig (1972:59). Faircloughs (1992) påbyggnadsteori kritiserar Foucaults diskursteori för att vara för enkel och menar att människor måste förstås som aktiva aktörer i diskursskapandet. Hans teoretiska resonemang möjliggör också en diskussion av motdiskurser som är ett viktigt verktyg för att förstå de nationella och regionala kontexterna i Öresund (*ibid*).

Identitet

Identitet är ett centralt begrepp för uppsatsen för att förstå hur boende i Öresundsregionen skapar tillhörighet och meningsfullhet. I den här delen presenteras några perspektiv på vad identitet är och hur det uppstår. Titeln för Thomas Hylland Eriksens (1995) artikel ”We and Us: two Modes of Group Identification” beskriver vad teorin handlar om, alltså att grupper av människor identifierar sig genom vi-skap (we-hood) och oss-skap (us-hood). Hylland Eriksen (1995: 427) menar att identitet inte är något fast, han väljer istället att använda ordet identifiering som en process, vilken är beroende av yttre omständigheter, personliga erfarenheter och symbolisk legitimitet. I artikeln argumenterar han för att identifiering sker utifrån två processer: Vi-skap som håller gruppen samman inifrån och Oss-skapet, där gruppen relaterar och kontrasterar sig gentemot andra utanför gruppen. Vi-skapet liknar Hylland Eriksen (1995:435) också vid intern känsla av solidaritet. För att ett vi-skap ska uppstå krävs att gruppen känner sammanhållning kring någonting och att de upplever ett ömsesidigt beroende mellan varandra. Vi-skapet skiljer sig

från oss-skapet, då oss-skapet handlar om att i jämförelse med vad som finns utanför skapa förståelse för vad som särskiljer gruppen.

Fredrik Barth (1969) uppmärksammar gränsernas betydelse för en etnisk grupp. Då etniska grupper till stor del är uppbyggda på samma sätt som gruppidentiteter anser jag att hans forskning är relevant även för denna studie. Barth (1969: 14,15) menar, liksom Hylland Eriksen (1995) att kulturella grupper finns till och återskapas genom sina sociala gränser gentemot andra människor. Där är skillnader gentemot andra grupper och kulturer avgörande. Barth menar att vår tillhörighet skapas utifrån två diakritiska bedömningsätt där den ena ger uppenbara tillhörighetssignaler genom språk, klädsel, livsstil, boendeform etc. Den andra delen handlar om mer svåråtkämpliga faktorer såsom moral, värderingar och normer som vi också döms utifrån. Dessa faktorer blir synliga i mötet med andra människor där individer och grupper letar skillnader gentemot andra. Barth (1969) menar sammanfattningsvis att det inte är kulturens innehåll som definierar den, utan dess gränser. En grupp bibehåller sin identitet i sina möten med andra och återskapas kontinuerligt. För att en gruppidentitet ska uppstå, krävs att exklusiva kategoriseringar av människor utifrån status och normer skiljer sig åt (Barth, 1969: 14-18).

Anssi Paasi (2003: 475) menar att personlig identitet blivit allt viktigare för människor i ett individualiserat samhällsklimat där kollektiva identitetskategorier är svaga. Att dessa klassiska indelningar förlorat betydelse gör samtidigt att människor söker sitt sammanhang i världen genom att skapa eller återuppta nya kategorier och gränser som den personliga identiteten ställs mot. I artikeln ”Region and Place: Regional Identity in Question” fokuserar Paasi på regional identitet, som han menar glömts bort (*ibid*). I ett regionalt perspektiv, menar Paasi (2003:477, 488) att identiteten skapas både ovanifrån (politiker och beslutsfattare, makthavare) och underifrån (genom territorialitet och motståndskraft). Paasi skiljer på:

- identiteten hos en region (*the identity of a region*) och
- regional identitet

Regional identitet samskapas och samverkar mellan människor, diskurser, praktiker, ritualer, media etc. som gemensamt bygger både identitet som upplevs och identitet som narrativ. Den regionala identiteten, menar Paasi kan ligga till grund för hur individer identifierar sig själva, men kan även användas som politiskt medel för att skapa makt och marknadsföra en region (*ibid*).

Toon van Meijl (2008) har studerat identiteter utifrån ett dialogiskt och individuellt perspektiv. Jag ser van Meijls teoretiska bidrag som något av en kritik till Barth och andra identitetsforskare som tittat på grupper som homogena enheter. Han uppmärksammar identiteters mångsidighet utifrån sitt eget och andra antropologers resonemang. Van Meijl (2008: 172, 173) påpekar att kulturer inte längre kan ses som en enhet med en röst. Tvärtom finns en diversitet inom varje kultur där varje individ skiljer sig från en annan och förstår kulturen på olika sätt. Det är, liksom tidigare författare påpekat, i

relation till andra som likheterna och skillnaderna i identitet blir tydliga. I det resonemanget menar författaren (2008: 174) att det är viktigt att hålla i åtanke att identiteter aldrig är enkla utan mångsidigt och flerdimensionellt konstruerade, där identiteten uttrycks i olika diskurser, kontexter och sociala dimensioner. Därför är det vilseledande att prata om en identitet.

Självvet är en central del i van Meijls (2008) teoretiska ramverket om identitet och en essentiell del i förståelsen av hur identitet skapas och upprätthålls. Van Meijl presenterar också idéer om att självvet är mångfacetterat och ständigt omskapas till nya former i olika kontexter. Istället för att endast förhålla sig till en enda homogen kultur menar van Meijl (2008: 182) att fler och fler personer lever på platser där flera olika kulturer och samhällen kommer i kontakt med varandra. Det ger individen möjligheten att anta flera kulturella positioner vilket skapar dialog mellan dessa positioner hos individen. Då världen och samhället blir mer heterogen är detta mycket relevant (*ibid*). Identitetens komplexa och föränderliga karaktär gör begreppet missledande, menar Van Meil (2008) som skulle vilja byta ut det mot identifiering. Detta gäller framförallt personer i kosmopolitiska och globaliserade sammanhang som ständigt utsätts för kulturella positioneringar.

En generell definition som jag valt att ha i bakgrunden är hämtad från van Meijl (2008:173):

In the global era identity implies not only sameness and uniqueness, since these features cannot be defined in isolation of other cultural identities. In increasingly multicultural contexts identity obtains its meaning primarily from the identity of the other with whom self is contrasted /.../ Thus, the new conception of identity refers simultaneously to the difference and sameness of self and other, both with psychological and sociological connotations.

2. METOD: MOTIVERING OCH REFLEKTION

I det här avsnittet redogör jag för vilka metoder som använts för att samla material till att besvara frågeställningarna. Metodvalen motiveras och analyseras i fyra kapitel: Semistrukturerad intervju, urval, genomförande och sammanställning samt dokument och litteratur. Materialet till den här kvalitativa studien består av, intervjudata genom semistrukturerade intervjuer samt dokument från media och beslutsfattare som fungerat som komplement och bakgrund till intervjuerna.

Semistrukturerad intervju

Den semistrukturerade intervjun bygger, enligt Martyn Denscombe (2009:234), på att den som intervjuar har förberett frågor som intervjun utgår från. Samtidigt ger dess ostrukturerade form utrymme för nya frågor och svar beroende på vilken riktning intervjun tar, vad informanten, intervjupersonen, berättar och vad den som intervjuar finner intressant under samtalet. Den semistrukturerade intervjumetoden valdes för att få svar på vissa uttänkta frågor. Men även då jag också tyckte att det fanns ett värde i att låta de intervjuade prata fritt kring frågorna och utveckla sina svar och på så sätt få fram ett material med både bredd och djup (se intervjuguide som bilaga).

Metoden hjälpte mig få svar på mina huvudsakliga frågor, komma igång med intervjun och gav också utrymme för diskussioner jag inte hade kunnat förutse och planera. Delar av intervjuerna handlade inte direkt om Öresundsidentitet, utan exempelvis om deras livserfarenheter, uppväxt eller politiska åsikter, vilka visat sig vara mycket viktiga för att få ihop en helhet och bakgrund till deras sätt att förstå och identifiera sig själva. Enligt Denscombe (2009:234) är kvalitativa metoder, i form av bland annat intervju, lämpade då studiens syfte är att undersöka något som är av en mer komplex karaktär. I det här fallet handlar studien om identitet, vilket kan vara både personligt och framförallt svårfångat. Därför anses utvecklade diskussioner och svar nödvändiga för att besvara studiens frågeställningar.

Urval

I studien har sex personer som är uppväxta i både Sverige och Danmark intervjuats. Jag hade i förväg bestämt mig för att också sträva mot en jämn fördelning av ålder samt män och kvinnor. Totalt intervjuades tre män och tre kvinnor i åldersspannet 22-86 år. De personer jag pratat med är alla, som jag ser det, potentiella Öresundsbor. De känner anknytning och tillhörighet till båda länderna och har erfarenheter av att leva ett liv på två sidor om en gräns. Antalet intervjuer bestämdes underhand utifrån vilket material som framkom men begränsades också av uppsatsens omfattning och tid. Hade jag haft mer utrymme och tid, kunde fler intervjuer både med nya personer och informanter jag redan pratat med kunnat göras. Även intervju i fokusgrupper kunde det eventuellt varit fruktbart för att frammana diskussioner och skillnader. Men

då informanterna befinner sig på ett större område och i två länder blev det svårt att genomföra. Med hänsyn till frågeställningarna och uppsatsens omfång ansågs de sex intervjuerna tillräckligt.

Potentiella informanter kontaktades via en förening och Facebook. Nikolaj, den första personen jag intervjuade kontaktade jag via Svensk-Danska föreningens hemsida. Nikolaj hjälpte mig sedan att komma i kontakt med Stina som i sin tur tipsade mig om Eva. För att nå ut till en yngre målgrupp efterlyste jag informanter via min egen Facebook-sida där mina vänner kunde se och dela mitt missivbrev. Nora är den enda personen jag träffat innan intervjun. Vi gick i samma klass några år tidigare men har inte haft någon särskild kontakt, därför kan jag inte säga att intervjun med Nora blev annorlunda de andra. Jag sökte även kontakt via Facebook-grupper för boende i Öresundsregionen, någonting som Karina Märcher Dalgas (2016) anser är fruktbart i framförallt transnationella studier där människor är geografiskt spridda. I båda fallen använde jag mitt personliga Facebook-konto. Därigenom kontaktade Karl och Henrik mig via privata meddelanden. Några kommenterade mitt ”inlägg” med frågor om intervjun och någon mailade mig till min privata mailadress som jag skrivit ut. Att använda Facebook för att komma i kontakt med potentiella informanter upplevde jag som positivt. Samtidigt som mitt inlägg är fullständigt frivilligt att svara på är det ett lättsamt forum för att knyta kontakter och jag upplevde därför inga etiska problem med det.

Charlott Aull Davies (2008: 88-94) diskuterar hur antropologer och informanter väljer varandra och menar att det är lika vanligt att informanterna tar kontakt med antropologen som att antropologen väljer sina informanter. Utifrån mina tidigare uppfattningar och med bakgrund i det jag tidigare hade läst, hade jag till en början förväntningar på att Öresundsidentiteten skulle vara starkare än den visade sig vara. Trots att alla informanter läst mitt missivbrev och visste att studien skulle handla om Öresundsbor och Öresundsidentiteten, var det få som tydligt identifierade sig genom Öresund. Det gäller även dem som kontaktade mig. I samband med den insikten ändrade jag om frågeställningarna till att inkludera fler perspektiv och uppfattningar. Informanternas ord och begreppet öresundsidentitet har dock under hela processen haft en bärande roll i uppsatsen.

Genomförande och sammanställning

Jag intervjuade informanterna enligt deras önskemål på caféer eller på deras arbete/studieplats. Samtliga intervjuer utfördes mellan 28e oktober och 9e december 2016 och varje intervju tog mellan 40 och 90 minuter. Alla intervjuer spelades in med ljudupptagare på mobilen och transkriberades, något som godkändes av varje informant. Ljudinspelaren kan till en början av intervjun ha påverkat tryggheten hos informanten negativt, då många inte är vana vid sådana situationer. Men några minuter in i intervjuerna verkade ingen av informanterna bry sig om telefonen som låg och spelade in.

Förutom tekniken var jag medveten om att mitt uttryck kunde påverka informanten och vad denne valde att berätta för mig. Jag har dock i största möjliga mån strävat mot att ta ett steg tillbaka samtidigt som engagemang och personliga inputs från min sida ofta krävts för att driva intervjuerna vidare och skapa en balanserad och trygg situation för den intervjuade. Att bli intervjuad kan vara en utlämnande situation. Det kräver att den som intervjuar reagerar på det informanten säger och i viss mån vågar lämna ut sig själv, menar Davies (2008: 113). Enligt henne är en intervju ett samtal som kräver att båda parter är aktiva för att samtalet ska fortgå, ge betydelse och förståelse (Davies, 2008: 107,108).

Eftersom mina informanter utgör en heterogen grupp har min person och mina positioner som kvinna, i förhållandevis ung ålder och studerande förmodligen haft olika stor betydelse för informanterna och intervjuerna. Det faktum att jag är svensk och gör en studie som inbegriper både svenskar och danskar, där jag försöker skapa förståelse för regional identitet genom skillnader, kan vara problematiskt. Min position som svensk med svenska erfarenheter kan ha betydelse på hur jag presenterar materialet. Även i intervjusituation kan detta ha påverkat framförallt mina danska informanter, språkmässigt var det dock inga problem. Davies (2008:110) menar att skillnader i person och position mellan den som intervjuar och informanten blir mer framträdande än det gemensamma likheterna i mötet. Även sätt att prata på, klädsel och genus har förmodligen påverkat informanterna, vad och hur de berättat för mig. Som Davies (2008:83) uttrycker det, är det viktigt att som forskare förhålla sig reflexivt till hur man påverkar sitt fält, sina informanter och slutligen etnografen, något jag försökt upprätthålla genom hela processen. Gentemot informanten utgjorde jag mig även för att vara en form av forskare som är insatt i ämnet och har planer på att använda deras ord i en vetenskaplig studie. Denna roll kan vara avskräckande men kan i vissa fall även vara till fördel om rollen inger legitimitet och/eller om den kan få informanten att känna att det denne säger är betydelsefullt. Detta är något som också Davies (2008:120) uppmärksammar som en viktig faktor.

I efterarbetet har återkommande teman, begrepp och nyckelord identifierats, vilka utgjort ett skal till det empiriska materialet för uppsatsen. Även stora skillnader mellan intervjuerna har uppmärksammats. Detta är ett analyssätt som är hämtat från Anne Ryen (2004). Materialet som framkommit under intervjuerna har sedan analyserats med bakgrund av teorierna. Alla personer jag intervjuat har sagt ja till att få sina namn publicerade i uppsatsen. Jag har ändå valt att låta deras namn vara anonyma, då det inte finns något värde i att veta vilka personerna är.

Dokument och litteratur

För att sätta intervjuerna i ett större och bredare sammanhang har jag valt att komplettera med material från Facebookgrupper som särskilt riktar sig till boende i Öresundsregionen. I dessa grupper kan alla medlemmar skriva inlägg och läsa andras, både nya och gamla. Som Dalgas (2016) beskriver, är Facebook idag en central plattform för social interaktion och informationsdelning och därmed en del av det moderna antropologiska fältet. Även denna gång utgick jag, enligt Dalgas (2016) rekommendation, från min personliga Facebook-profil. Eftersom jag både i min profil och i Facebook-grupperna berättat om min studie när jag sökte informanter har jag varit öppen med mitt syfte. Jag bestämde mig på ett tidigt stadium för att i uppsatsen förmedla en generell bild av kommunikationen och inte citera några inlägg. Däremot har jag citerat en gruppbeskrivning. Gruppbeskrivningar skrivs av gruppens administratörer och är synliga för alla som har en Facebookprofil. Det är information som jag därför bedömer att jag med gott samvete kan använda mig av. Utöver Facebookgrupperna har jag letat fram vad media skrivit om ämnet det senaste året, 2016. Framförallt har en artikelserie som Sydsvenskan publicerat, där just Öresundsbor lyfts fram, använts i studien.

Litteraturen jag använt mig av är hämtad från både tidskrifter, böcker och internetsidor (se referenslista, kapitel 7). Stora delar av det skriftliga materialet som jag använt i studien är publicerat i akademiska tidskrifter och av välkända bokförlag, vilket Denscombe (2009: 302,303) menar ger en viss validitet hos källorna. Så långt det går är alla teorier och resonemang tagna från ursprungskällan. Material som behandlar Öresundskommitténs och samarbetet Greater Copenhagen and the Skåne Committé är hämtat från respektive internetsidor. Något annat som tagits i beräkning är hur pass uppdaterade sidorna är och om de verkar objektiva eller vinklade efter åsikter eller ett specifikt syfte. Det senare är intressant för studiens syfte att förklara hur Öresundsidentiteten och Öresundsbor förklaras, förmedlas och uttrycks.

3. BAKGRUND TILL ÖRESUNDSREGIONEN

I denna del ges en bakgrund till Öresundsregionen. Fokus ligger på tiden från att Öresundsbron invigdes fram till och med införandet av gränskontrollerna. Kapitlet ger en snabb inblick i Öresundskommitténs arbete med att stärka den regionala gemenskapen och vilka brister som uppmärksammats i samband med detta.

År 1957 infördes fullständig passfrihet för medlemmar i de nordiska länderna genom den nordiska passöverenskommelsen (Nordiskt Samarbete, 2016). År 2000 öppnade Öresundsbron som blev startskottet för Öresundsregionen som vi idag känner den som. Öresundsregionen är en samarbetsregion som sammanbinder Skåne på den svenska sidan och Själland med huvudstaden Köpenhamn på den danska. Öresundsbron mellan Malmö och Köpenhamn möjliggjorde bil- och tågtrafik och ersatte båtlinjetrafiken mellan städerna. Men fortfarande finns daglig färjetrafik mellan Helsingborg och Helsingör (Örestat, 2016). Efter broöppnandet tilldrog sig Öresundsregionen en kraftig befolkningsökning både på den svenska och danska sidan om sundet och många svenskar och danskar valde att flytta över gränsen. Människor pendlar dagligen för arbete över bron, mest från sydvästra Skåne till Köpenhamn och tillbaka. Av dem som pendlar är större delen svenskar som danskar och ca en femtedel är utrikesfödda.

I samband med brobygget formades Öresundskommittén som fram tills i år, 2016, haft uppdraget att utveckla Öresundsregionen, integration och samarbete över gränserna. För att minska de mentala barriärerna och därmed öka integrationen mellan Sverige och Danmark krävdes, enligt Grace (2013:51,52), trots de kulturella och sociala likheterna mellan svenskar och danskar, en gemensam regional identitet. Politiker har därför arbetat mot att få Öresundsborna att inse att de delar mer än ett sund. När bron invigts och den territoriella gränsen delvis försvann, blev just de kulturella skillnaderna tydliga. Öresundskommittén har arbetat med att skapa en gränsöverskridande identitet också med syftet att marknadsföra sig internationellt (*ibid*). En ofta påpekad kritik är dock att den förmedlande identiteten är dåligt förankrad i lokala föreställningar av vad Öresund är för de boende i regionen.

Ett perspektiv som också glöms bort är alla skiftningar som ryms inom varje land. Att tro att Öresundsregionens utmaning är att förena två stereotypa nationella identiteter är att underskatta olikheterna i särskilt klass och etnicitet påpekar Grace (2013:54). Detta trots att immigranter från ett tredje land är en stor del av öresundsregionens population och målgrupp. Öresund har dock enligt Gert-Jan Hospers (2006:1025) alltmer antagit en image som marknadsför regionen som en plats med öppenhet och möjligheter, vilket till viss del är sprunget ur Öresundsregionens heterogena befolkningsstruktur. Även livskvalitet är ett modeord som flitigt används. Hospers (2006: 1031) konkluderar att platsers image måste byggas underifrån genom lokalbor för att inte hamna för långt från platsens identitet och etablerade karaktär.

I november 2015 återinförde Sveriges regering (2015) inre gränskontroller mellan Sverige och Danmark vilket innebar stora förändringar i infrastrukturen. Färre avgångar och ökade förseningar har påverkat resande och pendling över sundet och därmed skapat hinder för den integrerade samarbetsregion som Öresundsregionen är tänkt att vara. I samband med detta har media och boende i Öresundsregionen uttryckt sitt missnöje. Sydsvenskan (Rydén, 2016:c) har talat med historikern Ulf Zander som säger såhär om gränskontrollernas inverkan:

När vi fick en bro tolkade vi om relationen och beskrev den som en gemenskap. Men med gränskontroller kan vi återvända till en gammal position, och säga att vi kanske inte har så mycket gemensamt trots allt.

Våren 2016 omformades Öresundskommittén till en ny styrgrupp som bytte namn till Greater Copenhagen and the Skåne Committé (2016). Greater Copenhagen (2016) tror på en region med ett starkt samarbete mellan Sverige och Danmark, en integrerad arbetsmarknad och gränsöverbyggande samarbete (*ibid*).

4. REGIONAL IDENTITET

Här, i uppsatsens huvuddel presenteras, analyseras och diskuteras den empiri som framkommit genom sex semistrukturerade intervjuer samt material hämtat från media, Facebookgrupper, Svensk-Danska föreningen samt Greater Copenhagen and Skåne Kommitté. Kapitlet är indelat i avsnitt som speglar de teman som framkommit vid genomgång av det empiriska materialet. Dessa är: Globalisering och nationens roll, Regioner, nationer och medborgarskap, En historisk region, "VI" Öresundsbor, Olika perspektiv på regional identitet, Identifiering som process, Likheter och skillnader, Det bästa från två världar samt Perspektiv på individuell identitet.

Globalisering och nationens roll

Virrvarr av flöden och blandningar av identiteter

Nikolaj är dansk medborgare i 60-årsåldern. Han har sedan han och hans fru för 32 år sedan flyttade, bott i södra Sverige, nu i Malmö. Nikolaj kom till Skåne som nyutbildad läkare och driver tillsammans med sin fru en privat praktik. De renoverar ett hus i Danmark som de vill kunna bo i så småningom och ett av de vuxna barnen bor på andra sidan gränsen. "Vi kan se bron från där vi bor", berättade Nikolaj glatt. Nikolaj beskrev sin identitet som en hybriditet av att känna sig både svensk och dansk. Han benämnde till exempel sitt sätt att prata som "Skansk" – en blandning av Skånska och Danska.

Nora sa att hon mer och mer känner för en gränsöverskridande identitet, då hon hållit kvar i delar från den svenska kulturen och tagit till sig nya från den danska. Jag träffade Nora på Konstakademiets Arkitektskole, där hon studerar. Hon tog mig med upp till sin studieplats där hon och en klasskamrat suttit och arbetat på ett projekt. "Jeg lægger min taske her. Er ikke væk særlig længe, vi ses senere!" sa Nora på flytande danska innan vi gick iväg för att hitta en tyst plats att sitta på. Hon berättade senare att all danska har fått henne att blanda ihop språken. "Ibland blir det böjer jag de svenska orden fel"

Kearney (1995) uttrycker det som att "väva samman identiteter" genom att antingen som Nikolaj, låta identiteterna smälta samman till en hybriditet, eller som Nora gjort: medvetet och kanske också omedvetet plocka olikheter i de nationella identiteterna som hon lägger ihop till sin egen. Henrik är uppvuxen i Sverige, nära gränsen till Norge och relaterar mycket till Norge, men har bott tolv år, hela sitt vuxna liv i Danmark och är nu gift med en dansk. För Henrik var etiketten Skandinav tilltalande och någonting som omfamnar identiteten hos både Norge, Sverige och Danmark, tre länder till vilka han på olika sätt kände tillhörighet. Den globaliserade världen karaktäriseras, enligt Kearney (1995: 557-558), av flöden. Flöden av saker, information och föreställningar som smälter samman och saknar platsbundenhet, vilket skapar ett virrvarr av blandade, transnationella identiteter.

Orsaker till migration

Stina berättade att hon flyttade till Skåne på 60-talet för att få ett jobb, då hon hade en väninna som bodde där och kunde hjälpa henne med det. Stina som hade utbildat sig till sekreterare på flera platser i både Sverige och Europa hade haft ett jobb i Stockholm som hon inte trivdes så bra med. Med väninnans hjälp fick hon sitt första jobb i Skåne, på en reklambyrå med ärenden i Köpenhamn - det var hennes första möte med Danmark. Sedan träffade Stina en man som hon senare gifte sig med och har sedan aldrig lämnat Skåne. Mannen var halvdansk och de två åkte ofta till Danmark för att gå på jazzklubb i Nyhavn, eller äta mat. Hennes andra man kappseglade. De var med i en båtklubb som hade kopplingar till en dansk vänklubb umgicks med danskar genom det. Stina mindes att hon och några andra fruar brukade gå på museum i Karteminde, när deras män seglade.

Stina berättade om praktiska skäl som driver på flytt och integration över gränserna:

Det är inte många danskar ändå som flyttar till Sverige men de som gör det gör det för ekonomiska skäl, att det är billigare i Sverige, men de jobbar ändå i Danmark, som svenskarna. Jag stöter på många unga svenska tjejer i Danmark.

Öresundsregionen fungerar som en bro mellan två länder för medborgarna som, som Stina berättade, kan öka sina möjligheter och söka sig till den nation som är mest fördelaktig i olika avseenden (Grace, 2013: 29). Därmed kan länderna, precis som informanterna berättade, användas som komplement eller alternativ till varandra. Henrik sökte sig till Danmark för att komma in på läkarutbildningen som 19-åring. Då och där erbjöd Danmark en utbildningsmöjlighet som inte fanns för honom i Sverige. Nora, 22 år från Stockholm flyttade till Köpenhamn för sin pojkvän för två år sedan. För henne har även byråkrati och utbildningsval påverkat vilket land hon valt att bo i.

Van Meil (2008: 166) menar att världen idag karaktäriseras av nationalstatens minskade betydelse och ökad migration. De frivilliga migranterna flyttar för arbete, men många söker även en annan form av livsstil eller samhällsklimat. Greater Copenhagen (2016) framställer Öresund, som en region med mycket livskvalitet, nära till naturen, ett annorlunda liv:

It (Greater Copenhagen) is a state of mind and a way of life. It is the Scandinavian spirit – sustainability, creativity, equality, trust and togetherness.

Både orsakerna och konsekvenserna av migration är diversifierade, komplexa och därmed svåra att få grepp om, menar Grace (2013: 21). Dessutom innebär transnationell migration komplicerade relationer både för individen och nationalstaterna. Nu tävlar nationalstater mot varandra och andra aktörer om

människors lojalitet, vilket kräver en annan flexibilitet och rörlighet från nationalstaternas sida (*ibid*).

Ökad konkurrens och storstädernas betydelse

Kovács och Musterd (2003: 97-99) uppmärksammar att globaliseringen tvärtom vad många trott ökar platsens betydelse. I en värld där människor är mobila och information går att finna över internet har platsen en mer betydelsefull roll än någonsin för individer och identitet. De mest betydelsefulla platserna är städer. Globaliseringen har skett i samband med en urbaniseringsprocess som centrerar kultur, politik, handel och makt till just städerna (*ibid*). Öresundskommittén som förr var det beslutande organet för Öresundsregionen har omskapats till Greater Copenhagen and Skåne Committé (2016). Greater Copenhagen har till största del marknadsförts genom huvudstaden, en strategi som de tror är mer framgångsrik. Globaliseringen och städernas växande betydelse har genererat en tävling mellan platser som på olika sätt försöker förmedla sin unika karaktär (Kovács och Musterd, 2003: 99). Greater Copenhagen (2016) marknadsför sig internationellt gentemot den kreativa klassen genom att framhålla en livsstil som är öppen, grön och mångkulturell. En region som dessutom har en arbetsmarknad som sträcker sig över två länder, som står sig internationellt och som innehar mycket forskning, kvalificerad arbetskraft och många företag med kreativ atmosfär. Visionen är att år 2020 "be a leading international hub for investment and knowledge capable of competing with the most successful metropolis in Europe" (Greater Copenhagen, 2016).

Karl är uppvuxen i Stockholm men flyttade i 20-årsåldern till Köpenhamn för att arbeta efter att han blivit tipsad av en vän som då var hans enda koppling till Danmark. Nu studerar och bor Karl i Lund, men åker ofta över till Köpenhamn för att uppleva storstadspuls och arbeta på sitt gamla jobb. För Karl är närheten till Köpenhamn avgörande för att han ska trivas i Skåne och han trodde att storstaden är viktig för Öresundsregionen. Det ger honom möjligheten att ha både småstad och storstad på samma gång och i framtiden planerar han att bo i den danska huvudstaden och pendla till studierna i Sverige. "Köpenhamn känns häftigt, jag hade aldrig flyttat till Lund om inte Köpenhamn fanns där!"

En grupp som i studien visat sig särskilt viktig för denna transnationella region är skåningarna. Som jag kommer att återkomma till finns starka historiska, ekonomiska och känslomässiga band till Danmark och framför allt Köpenhamn som flera informanter menat är en mycket betydelsefull stad för skåningarna. Dels för att de upplever en distans till styrande Stockholm, men också för att de känner tillhörighet till den danska kulturen, sa Stina. Brobygget och ökad möjlighet till integration över gränserna har utmanat nationalstatens position i Öresundsregionen. Hur betydelsefull regionen faktiskt är för Öresundsborna har framförallt märkts i samband med införande av gränskontroller, som många menar skadat denna transnationella region.

Medborgarskap

Nikolaj har inte brytt sig om att bli svensk medborgare, då han säger att han egentligen inte ser några fördelar, men tillägger sedan att det är synd att inte kunna rösta i alla Svenska val. Han menar samtidigt att det faktum att han är född i Danmark inte hindrar honom från att känna sig svensk. Enligt Grace (2013) innebär nationellt medborgarskap politiska, sociala och civila rättigheter och tryggheter för medborgaren, men medföljer även vissa förpliktelser gentemot landet. Medborgarskap kan också likställas med tillhörighet till en nation, menar Grace (2013: 18).

Andra informanter ger uttryck för att det nationella medborgarskapet är betydelsefullt för individer som lever i en transnationell region. För Henrik är medborgarskapet viktigt och även om mycket är lika i Sverige och Danmark blir han ofta påmind om att han är en svensk medborgare utomlands:

Vi är två kilometer från gränsen. Det är ändå ett annat land, som New York. Man ska poströsta och så /.../ fick för ett tag sen ett brev om jag känner mig svensk och fortfarande är intresserad av att rösta i riksdagsvalet. Att inte vara svensk medborgare vore som att klippa bandet med familjen och därför vill jag fortsätta vara medborgare. Jag tror att det svenska medborgarskapet innebär mer trygghet och vill inte byta det mot det danska trots min nya familj där. Längst inne finns en stark svensk identitet. Inget som jag säger att jag vill skylta med, men vill inte heller lämna tillbaka passet. Sen om jag blir dansk medborgare också, nu när det är möjligt. Men det känns inte lika viktigt.

Även Nora uttryckte det faktum att Köpenhamn är i ett annat land är betydelsefullt för henne och hennes familj i Sverige, trots att staden ligger så nära gränsen. Nora är 22 år och uppväxt i Stockholm. Hon har bott till och från i Köpenhamn sedan två år och innan dess bodde och studerade hon i Lund. Nora flyttade till Köpenhamn efter att hon träffat sin pojkvän som är dansk och bor där.

Regioner, nationer och medborgarskap

Skandinavien och andra regioner

Ökad migration och transnationella förändringar har, enligt Grace (2013), förändrat och förminskat nationens roll som kollektiv identitetsmarkör och system. Nationens försvagade roll i världen och för individen beror på just globaliseringens ökade flöden, mobilitet, tempo och utvecklad teknologi. Clark och Petersson (2003:8) liksom Grace (2013) menar att större regioner och allianser såsom EU, eller i det här fallet Skandinavien, till viss del ersatt nationalstatens syfte.

Jag blev tipsad av Karls klasskompis att höra av mig till honom för en intervju och vi möttes på universitetet där han satt och pluggade en eftermiddag. Vi hade hörts lite på Facebook men Karl hade inte helt fått klart för sig vad uppsatsen skulle handla om och vad det var jag ville att han skulle berätta. Efterhand övergick fråga – svar, fråga – svar över till ett mer naturligt samtal där Karl berättade, samtidigt som han reflekterade över sin position som svensk, dansk eller skandinav. Karl pratade under intervjun om Skandinavien som en kulturell enhet. Att flytta från Stockholm till Köpenhamn gick ganska lätt eftersom städerna påminde om varandra:

Att jag inte blivit mer dansk beror på att jag redan känner mig som skandinav från början, och på så sätt är jag redan dansk och de är redan lite svenska.

Även för Henrik är den skandinaviska identiteten stark. Han berättade att han oftare går till ordet skandinav är Öresundsbo, då han pratar svenska, danska och norska. För honom är språken betydelsefulla för den identitetsmarkeringen. Nikolaj som också bott både i Danmark och Sverige menade att länderna utifrån sett alltför ofta klumpas ihop som Skandinavien. Själv tyckte han att det fanns många skillnader mellan länderna, vilket han främst ser som en tillgång, då de skandinaviska länderna kan och har dragit kunskap och fördelar av varandra.

Byråkrati och nationer som bromsklossar

Man får inte vara skriven i två länder, men jag kände ju att jag bodde i båda länderna. Då ska man tydligen bestämma vilket land man har bäst anknytning till. Ekonomiskt och socialt. Så jag har officiellt skrivit mig i Danmark nu. Det är så mycket byråkrati kring det! Hur ska man få det rätt? /.../ När jag får frågor om det och frågor om hur mycket jag kommer vistas i Sverige när jag bor i Danmark börjar jag fundera över om jag är dansk eller svensk.

Nora berättade hur nationell byråkrati pressat henne att bestämma sig för ett land. Samtidigt som regioner framstått som ett medel för att binda samman det lokala och globala har nationalstaterna betraktats som bromsklossar i processen skriver Grace (2013:41,42). Detta trots sitt avgörande ekonomiska och politiska stöd till Öresundsregionen, vilket gör motståndet till något av en paradox. Den transnationella regionen med sina invånare måste oavsett förhålla sig till de nationella systemen och reglerna (Grace, 2013: 93).

Nikolaj berättade om vänner som nyligen flyttat till Sverige. Han sa att det är mycket svårare för danskar att få hjälp och stöd från Sverige och svenska kommuner efter flytten över gränsen idag, jämfört med hur det var förr, när han flyttade. Nikolaj tror att det beror på migrationstrycket och att andra (flyktingar) blir prioriterade. Han tänkte att det dåliga välkommandet i Sverige

också beror på att det inte är lönsamt för svenska kommuner att ha danskar boende i Sverige eftersom danskarna ofta arbetar kvar i Danmark och betalar skatt där. Flera danskar han känt i Sverige har flyttat tillbaka till Danmark efter några år på grund av missnöje med de svenska kommunerna. Nikolaj påpekade flera gånger att ett liv över gränsen är svårt på grund av praktiska krångligheter. Själv ansåg han sig inte bo i Sverige, utan i Skåne. Han sa att han förstod Stockholmsföraktet och menar att alltför få satsningar görs på Skåne.

Malmö som visserligen är en mindre stad än Köpenhamn, har varit en central del av Öresundsregionen. I ett nationellt perspektiv utgör staden samtidigt periferi, på grund av till avstånd till Stockholm. Nikolaj berättade hur Skånepartiet växer och att skåningarna ser Köpenhamn som sin huvudstad – inte Stockholm, som mest bromsar Öresundsregionens utveckling. Det har enligt honom blivit särskilt aktuellt efter genomförandet av gränskontroller. Nikolaj jämförde Skåne med Skottland, och sa förbigående att Skåne kanske någon gång skulle kunna bryta sig ur.

En historisk region

Anderson (1991:175) uppmärksammar tre institutioner som viktiga för den föreställda gemenskapen: folkräkningen, kartan och muséet. Dessa ringar in vilka människor som ingår i gemenskapen, vilket gemenskapens rumsliga territorium är och dess historiska grund som reproduceras. Danmarks och Sveriges gemensamma historia är central för Öresundsregionen och deras invånare, särskilt för dem som är gamla nog att se regionens historiska kontext och förändring. Både Stina och Nikolaj som är medlemmar i Svensk-Danska föreningen (2016) bodde i Öresundsregionen och reste över sundet även innan bron kom. De har intresserat sig för historia genom bland annat Svensk-Danska föreningen. Under intervjun sa Nikolaj upprepade gånger att det är svårt att hålla liv i föreningen. Vid ett tillfälle uttryckte han förhoppningar om att min uppsats ska kunna uppmärksamma den positivt.

”Föreningen har en stark historisk koppling då den bildades under brinnande krig och Sverige tog hand om danska flyktingar”, berättade Stina för mig. På föreningens hemsida (Svensk-Danska föreningen, 2016) står det om bakgrunden till föreningens syfte:

Danmark var då ockuperat och gränsen till Sverige var då stängd. Att då finna vägar för ett kulturellt utbyte, bortom all politik över den spärrade gränsen, sågs som mycket angelägen och föreningen fick genast stor uppslutning.

Stina gick med i föreningen för de årliga utflykterna till Danmark och ju mer Stina berättade desto mer förstod jag att Köpenhamn har varit en stad dit hon åkt för att uppleva kultur av olika slag. Även hemma i Malmö har Danmark och dansk kultur varit en central del, då hon läser mycket på danska och alltid

har sett mycket på dansk tv. Eva, 86 år kan utifrån sina egna erfarenheter relatera dagens politiska klimat och gränskontrollerna till andra världskriget:

Under andra världskriget kunde man inte åka över hursomhelst eftersom Danmark var ett besatt land, ockuperat av Tyskland. I början då fick man ansöka om att passera.

Anderson (1991: 17-21) menar att den föreställda gemenskapen framförallt skapas genom just historiska krafter. Sydsvenskan har i samband med sin artikelserie om Öresundsbor skrivit om Öresundsregionens historia med fokus på passkontroller, samhörighet, skillnader, transport och handel. I artikeln "Öresund – en gammal gräns" (Andersson, 2016) beskrivs hur människor med mindre eller större svårigheter rest och handlat över sundet och vad gränsen betytt under olika skeenden sedan den uppstod 1658. I en annan artikel (Rydén, 2016:c) intervjuas historikern Ulf Zander. Han presenterar en region som, redan innan Öresundsbron fanns, delade en kultur och en historia. Artikeln förmedlar budskapet att trots att världen förändras, ideologier kommer och går, har Öresundsregionen alltid funnits som en bro mellan två länder:

Framtiden står skriven i stjärnorna. Eller stämplad i ett pass. Öresundsborna lär fortsätta pendla mellan kontrasterna, tror historikern.
– Men till skillnad från andra gränsregioner finns det faktiskt förutsättningar för en gemenskap vid Sundet, för samarbetet har funnits så länge och det har varit en fredlig process under lång tid.

En gruppidentitet kan ofta ta fart genom återupplivande av traditioner och historia för att rättfärdiga och skapa en karaktäristisk identitet, menar Barth (1969: 35). Genom dessa artiklar väljer Sydsvenskan att framhålla Öresundsregionens gemensamma och framförallt långa historia som pekar på att människor sedan Skåne blev svenskt rest och bosatt sig över gränserna. Genom att belysa den gemensamma historien, och förankra gemenskapen i positiva historiska värden menar Finlayson (2012: 273) att en föreställd gemenskap med en uppfattning om att tillhöra en grupp som delar en historisk kontext kan skapa ett "vi".

“Vi” Öresundsbor

Flera informanter sa att det i Öresundsregionen, framförallt i Skåne, finns en stark kritik mot Stockholm och den politiska makten där. Eva sa att hon ser Köpenhamn som hennes och Skånes huvudstad, eller i alla fall storstad, då staden ligger närmare och eftersom den delar en historia och ett kulturarv med Skåne. Den starka samhörigheten ansåg hon fanns även innan bron byggdes. Eva tyckte till skillnad från den danska huvudstaden att beslutsfattare i Stockholm sitter "där uppe" och bestämmer och bryr sig inte om Skåne och Öresund. Precis som mellan Jylland och Köpenhamn, tillade hon. Henrik beskrev angående gränskontrollerna att det finns en konkurrens mellan

Stockholm och Köpenhamn och att det visats lite förståelse från Stockholm för den söndra landsregionen:

Anna Johansson (Sveriges infrastrukturminister) kom nedresande en dag för att titta på problemet, reste när det var sportlov, klockan 11 på förmiddagen. Så det var inga som pendlade och det funkade ju jättebra att resa. Det kändes som att hon negligerade det och fortfarande gör, det som händer. Men, det bygger en mentalitet om Öresund som region starkare, att man kämpar.

Henrik uppmärksammade därmed något som också jag sett – att boende i Öresund skapat en gemenskap, ett oss-skap som Hylland Eriksen (1995) kallar det, genom sin kamp mot gränskontrollerna och makten i Stockholm. Henrik fortsätter:

Efter gränskontrollerna hör man mycket mer om Öresundsbor, men det är väl för att det nu är ett problem och en barriär som man kämpar mot. Tidigare har det varit så smärtfritt. Man har inte behövt prata om det, det har varit en del av vardagen. Det har utvecklats undermedvetet för mig i alla fall. Men man har inte stannat upp och reflekterat över det, det har bara varit här.

Behovet för gemenskapsidentiteter är störst när världen förändras och oron, eller hotet är starkt skriver Clark och Petersson (2013:9). Oss-skapet, menar Hylland Eriksen (1995: 428), skapas genom dikotomisering: att i gruppens sammanhållning kontrastera sig gentemot en extern aktör som i många fall betraktas som en fiende. Ofta är just hotet eller motståndaren det som först skapar sammanhållning, allierar människor och sedan bibehåller identiteten. Öresundsrevolutionen (2016) är en grupp på Facebook där några informanter är med, som uppkommit i reaktion på att ” att den 60-åriga nordiska passfrihetsunionen har upphört”. Gruppen är egentligen emot all Stockholmscentrerad politik skriver de själva i gruppbeskrivningen:

Vi samlar alla galenskaper om hur makten i vårt land inte verkar veta att Sydsverige finns. Inte vet att Kastrup är viktigare för oss än vad Arlanda någonsin blir. Inte fattar att Öresundstågen är för oss, vad T-banan är för dem. Inte skickar en enda minister för att se och prata innan man beslutar. Låter redaktioner i Stockholm prata med ministrar i Göteborg om saker ingen av dem vet något om. När såg vi senast en expert som inte var från huvudstaden i en av huvudstadens Morgon-TV-soffor? Och varför ligger det bara tidningar från Stockholm på soffborden? Det är slut nu.

Vi-skapet bygger enligt Hylland Eriksen (1995: 429) på en gemensam eller komplementär representation av praktiker. För att vi-skap ska uppstå måste gruppens medvetet delade praktik aktivt kommuniceras som en specifik skillnad gentemot dem som inte är en del av praktiken och därmed är exkluderade från gruppen. Vi-skapet för Öresundsbor sker genom aktivt

motstånd mot Stockholm och gränskontrollerna. Dessa praktiker avgränsar grupper och identiteter med hjälp av de kategoriseringar som människor bygger sin kunskap och världsbild på (*ibid*). På Facebook är även de nationella kategorierna starka. Det finns flera grupper för svenskar i Danmark, svenskar i Köpenhamn, danskar i Sverige, danskar i Malmö, Skåne etc. Dessa grupper används för att dela och efterfråga information om det andra landet, var de kan hitta vissa varor och hur andra Öresundbor hanterat byråkratin i det nya landet mm. I grupperna anordnas även möten. Det finns även grupper med mer specifika syften. Till exempel grupper för barnfamiljer som vill upprätthålla det svenska språket och den svenska kulturen genom träffar.

Olika perspektiv på regional identitet

Öresund ur större och mindre perspektiv

Greater Copenhagen (2016) har en hemsida genom vilken de vill attrahera fler människor och företag till Öresundsregionen. Där marknadsför sig regionen med en flashig video som visar en region med livskvalitet genom "the Scandinavian spirit". I texten beskrivs det som en region där två länder möts, men också där världen möter Skandinavien. Huruvida Sverige och Danmark är lika eller olika är en fråga som intervjuerna med informanterna kom att handla mycket om. Och precis som Greater Copenhagen (2016) beskriver det, är Öresund ett möte mellan två olika länder, samtidigt som de utifrån ett större perspektiv, framstår som lika. Nikolaj berättade att många människor i Danmark som inte bor på Själland, inte känner till Öresund. "Det är mest runt Köpenhamn och framförallt i Sverige man vet om det". Även Henrik uppmärksammade detta "I Köpenhamn pratar man bara om Köpenhamn, Köpenhamn och Jylland. I Sverige är Öresundsregionen mer uppmärksamrad."

Henrik betraktar sig själv som en svensk-dansk som är gift med en dansk-svensk. "Jag är svensk medborgare och kommer från Sverige, därför sätter jag svensk före dansk". Hans man har "hoppat på det tåget": de firar varandras traditioner och spenderar mycket tid i båda länderna. Henrik sa att " Jag kan titulera sig som Öresundsbo även om jag inte har direkt någon relation till Skåne, eftersom jag har en relation till den andra sidan av sundet /.../ min identitet har suddats ut" För honom handlar identiteten mer om ett möte mellan två länder. Liknande uttryckte Karl och Nora det, som inte heller säger sig känna någon starkare tillhörighet till Skåne. Nora berättade att det var lätt att lämna Lund "Jag hade inte så mycket i Lund". För henne handlar Öresund mer om ett möte mellan Sverige och Danmark än Skåne och Köpenhamn. Karl trivs dåligt i Lund som han tycker är alldeles för litet och pratar varmt om de större huvudstäderna Stockholm och Köpenhamn. Karls och Noras anknytningar till Skåne är därför svaga, till skillnad från Stina som kallar sig Malmöbo, Nikolaj som anser att Skåne, där han bor är något helt annat än Sverige och Eva som känner stark tillhörighet till det öppna landskapet som finns i Skåne och Danmark:

Naturen spelar roll. Slättlandet i Skåne och Danmark. Jag saknade att kunna se himlen i Södertälje. Vilket hon var van vid som barn. Naturen betyder mer än man tror. I Södertälje. Var det också vackert med skogar, klippor och vattnet, men saknade ändå himlen. Skåne påminner mycket om Själland.

Evas och Johnnys perspektiv är mer lokala. Ett resonemang som återigen till viss del har att göra med den mentala och geografiska distans som framförallt skåningarna känner till Stockholm. Eva säger att ”skåningarna känner sig mer hemma i Köpenhamn och förstår danskarna bättre (än dem i Stockholm)”.

Barriärer och broar

Gränser och identitet är oskiljaktiga enligt Clark och Petersson (2013:9–13) som menar att en gräns antingen fyller syftet som integrerande bro eller splittrande barriär. Nikolaj beskriver bron som en mur när han pratar om gränskontrollerna och de integrationsproblem som de skapat.

Om gränsen mellan Danmark och Sverige skriver Greater Copenhagen (2016):

The Greater Copenhagen & Skåne Committee is aiming to eliminate the cross-border barriers that prevent economic growth and business development in the region – trying to connect people across countries and cultures.

Bron uppfattas också som något positivt. Att bo på den svenska sidan av sundet och ha Köpenhamn på den andra sidan upplever många svenskar som en tillgång. Jag har själv upplevt att människor pratar positivt om närheten till Köpenhamn och kontinenten. För Stina har gränsen till Danmark fungerat som en bro till kultur och upplevelser, något som jag tror att många i Skåne kan relatera till. Idag är det vanligt att människor från den danska sidan reser till Sverige för att handla billigare. Men när Stina kom till Malmö på 1960-talet åkte hon ofta över till Danmark för att handla fläskkotletter och andra råvaror som var billigare där.

I Öresundsregionens fall lades, enligt Medway och Warnaby (2008:517), alltför mycket tilltro till bron. Andra viktiga faktorer för att kunna förändra och binda samman regionen fysiskt och psykologiskt försumrades. Bron kunde däremot fungera som en symbol för regionen (*ibid*). Tv-serien *Bron* som var ett produktionssamarbete mellan Sverige och Danmark satte verkligen regionen på kartan, säger Nikolaj. Öresundsbron och gränsen är ett centralt tema genom alla seriens säsonger. På Dansk-svenska föreningens hemsida används Öresundsbron som bild, som en förbindelse mellan den svenska och danska kulturen. Även flertalet Facebook-grupper för Öresundsbor använder Öresundsbron i sina visuella representationer.

Region och regional identitet som diskurs

Paasi (2003:480) diskuterar ordens betydelse för att uppmärksamma och också forma identiteter. Språket är enligt Foucault (1972) ett medel för att skapa otvivelaktiga verkligheter, eller diskurser som han väljer att kalla det. Det är, enligt honom, språket som förmedlar våra tankar, begreppsbyggnader och visioner, det som konstruerar diskursen. Språkets makt gör media till en aktör med påverkan. Foucault menar också att aktörer använder makt för att skapa diskurser genom strategier (*ibid*). En strategi kan vara att som Sydsvenskan genom intervjuer med typiska Öresundsbor, skapa ett narrativ kring ett ord, en etikett. I och med att personer anammat ord och etiketter för att beskriva sin binationella identitet, har identiteten fått spelrum både i politiken, mot gränskontrollerna och i marknadsföringen av regioner. Det har i sin tur väckt en medvetenhet hos fler berörda individer. Även historia skapar enhetlighet, menar Foucault (1972:83), vilket gör Sydsvenskans uppmärksammande av historiska händelser viktigt att återigen belysa (Rydén, 2016:c), (Andersson, 2016).

Öresundskommittén bytte, som tidigare nämnt namn till Greater Copenhagen. Ett välplanerat steg för en förändrad diskurs med huvudstäder i centrum. Ett ord som Greater Copenhagen (2016) använder är metropolis – ”I am Copenhagen. A Metropolis of a cool life style. I am a world of opportunities. And an ocean of dreams”. De använder även ord som hållbarhet och välkomnar människor från hela världen till en plats att leva på i en ljus framtid. I marknadsföringsvideon på hemsidan visas vackra landskap, häftiga städer och bilder på lyckliga, vita människor. En region att leva, att ha familj och arbeta i. Det är tydligt att Greater Copenhagen försöker attrahera näringslivet genom att plantera ett narrativ hos människor som stämmer in i Greater Copenhagenens målgrupp – den kreativa klassen (*ibid*).

En vanlig kritik mot Foucaults diskursteori är att den antar att människor är passiva på så sätt att en diskurs passar alla (Fairclough, 1992). Fairclough (1992) framför också att det i stort sett alltid finns en motdiskurs, ett maktspel mellan aktörer, där människor genom den sociala praktiken är betydelsefulla för diskursens framgång eller fall (1992:64). Två diskurser skulle kunna vara den regionala som står mot den nationella. Där den regionala diskursen skapas och återskapas genom att presentera Öresundsregionen och Öresundsbor som självklara. Den misslyckade synen på Stockholms agerande med gränskontrollerna kan ha försvagat den nationella identitetens fäste i Öresund till fördel för den regionala diskursen. Facebook-gruppen Öresundsrevolutionen (2016) för en kamp mot just den nationella diskursen. Sidans administratörer skriver: ”Det är inte Stockholm det är fel på. Det är maktens bild av att Stockholm är hela landets norm som är galen.”

Nikolaj och Stina är medlemmar i föreningen som de tror är och har varit viktig för att upprätthålla den kulturella kontakten med Danmark i Sverige. Även om de inte uttalat försöker framkalla eller bibehålla en gemensam identitet är det framförallt för Nikolaj viktigt att den gränsöverskridande

integrationen och interaktionen upprätthålls och stärks. Han tror att Öresundsregionen om några generationer kommer vara mycket mer integrerad. Den regionala identiteten, menar Paasi (2003: 475) kan ligga till grund för hur individer identifierar sig själva, men kan även användas som politiska medel för att skapa makt och marknadsföra en region.

Identifiering som process

Identitet i ett individualiserat samhällsklimat

Begreppet Öresundsbo är en förhållandevis ny kategori som bryter mot de klassiska nationella indelningarna som Paasi (2003: 475) menar, förr fanns. Det individualiserade samhällsklimatet med svaga kollektiva identitetskategorier som han beskriver skulle en kunna tänka sig är särskilt tydligt i transnationella regioner som Öresundsregionen. En region med stora flöden av människor, där många har delad eller dubbel identitet som enligt både Clark och Petersson (2013:8) samt Grace (2013) försvagar nationens gemenskap. Att människor i samband med gränskontrollernas hot allierar sig under en etikett skulle svara som en reaktion mot just detta. Hylland Eriksen (1995: 427) menar att identitet inte är något fast. Han väljer, liksom van Meijl (2008) att använda ordet identifiering som syftar på en process. En process beroende av yttre omständigheter, personliga erfarenheter och symbolisk legitimitet. Med processen medföljer att inte heller grupperna är fasta, utan föränderliga utifrån sina gränser och sociala kontraster vilket kompliceras av att människor ibland anser sig tillhöra flera grupper (*ibid*). Precis så verkar det vara för Öresundsborna. Att vara Öresundsbo innebär just att tillhöra flera grupper – att känna tillhörighet till två länder. ”Att vara både dansk och svensk” som Nikolaj uttryckte det. ”Att ha fotfäste i två länder” enligt Nora.

Identitetsskapande ovanifrån och underifrån

Generellt för identiteter, menar Paasi (2003: 475) är att de skapas både underifrån och ovanifrån, både genom de som känner tillhörighet med identiteten och de som ovanifrån skapar ett narrativ om den. Ovanifrån framträder framförallt två aktörer som jag valt att brett benämna som media och regionpolitiker. Media består främst av Sydsvenskan som är den tidning som skrivit överlägset mest om Öresundsregionen (Rydén, 2016:a,b,c). Kategorin regionpolitiker inkluderar Öresundskommittén som nu, i år ersatts av styrgruppen Greater Copenhagen and the Skåne Comitté (2016). Som jag i bakgrunden uppmärksammat, arbetade Öresundskommittén hårt med att etablera en regional identitet i Öresundsregionen.

Øresunddirekt (2016) är ”en dansk-svensk informationstjänst, som förmedlar offentlig information från myndigheter till medborgare och företag i Öresundsregionen”. Øresunddirekt förmedlar framförallt information om arbetsmarknaden i Öresund samt information från Greater Copenhagen and

the Skåne Comitté (*ibid*). Öresunddirekt (2016) ska i framtiden bland annat följa några arbetskraftspendlare. I en film om detta välkomnar Greater Copenhagen till Öresund som bestående av tre regioner och två länder skapar en arbetsmarknad. Pendlarna i filmen berättar om fördelar med att arbeta i det andra landet. En svensk kvinna säger att hon uppskattar arbetskulturen i Danmark som är mer rakt på och korrekt. En dansk kvinna berättar om svenskarnas mysiga fikande som är en essentiell del av arbetsdagen på svenska arbetsplatser (*ibid*).

Identiteten hos en region skapas utifrån klassificeringar, marknadsföring och diskurser, och berör därmed många olika områden, där regionen särskiljer sig från andra platsbundna identiteter, menar Paasi (2003:475). Regional identitet däremot, uppstår och återskapas genom samverkan mellan människor, diskurser, praktiker, ritualer, media etc. som tillsammans bygger både levd identitet och identitet som narrativ (*ibid*). Kampen mot Stockholm och gränskontrollerna som Öresundsrevolutionen (2016) driver på Facebook anser jag vara en praktik som binder samman Öresundsbor.

En annan viktig aktör för att skapa identitet hos en region är ovanifrån genom media. Identiteten hos en region bärs ofta upp av några specifika personer och narrativ som skapar institutionaliserade förväntningar på regionen (Paasi, 2003: 475). Sydsvenskan har genom en populär artikelserie lyft fram ett par personer, Öresundsbor, som lever på olika sidor av sundet. Den ena personen som intervjuats i egenskap av Öresundsbo är Lena Ericsson Tanggaard (Rydén, 2016:b). Hon framställs som Stockholmare och framgångsrik sångerska med en lång karriär inom den svenska musik- och underhållningsbranschen. Hon träffade en dansk och flyttade till Köpenhamn för 15 år sedan. Lena bor nu där men reser ofta till Malmö. Hon berättar fascinerat om skillnader hon mött hos danskarna och säger i intervjun att hon trivs med båda ställena (Malmö och Köpenhamn). I Sydsvenskan benämns hon som Öresundsbo (*ibid*).

”Om man med Öresundsbo menar någon som har jämnstarka band till båda sidor Sundet, då är Pia Granath en sådan”, skriver Sydsvenskan (Rydén, 2016:a). Pia Granath, den andra personen som Sydsvenskan uppmärksammar, är född och uppvuxen i Danmark, flyttade till Sverige i 20-årsåldern och har arbetat som formgivare, drivit restaurang och ett smyckeföretag. Hon har barnbarn i Danmark och åker ofta över dit för familjen. Sydsvenskan skriver att ”Det som i första hand kännetecknar en Öresundsbo i Helsingborg är kärleken till Sundsbussarna och turandet, samt inblicken i två nationella kulturer.” Sydsvenskan förmedlar en syn på vilka Öresundsborna är genom sin artikelserie och bidrar därmed till att skapa Öresundsidentiteten. Sydsvenskan lyfter fram framgångsrika personer som är uppväxta i det ena landet men levt en tid i det andra och har familj på i båda länderna. Som Grace (2013: 54) framfört, finns i Öresundsregionen narrativ om svenskar och danskar som utesluter personer från andra kulturer som till exempel invandrat till länderna.

Likheter och skillnader: Politisk korrekthet och frispråkighet som identitetsmarkörer

Fokus på skillnader

Den aktuella flyktingfrågan är en väl uppmärksammas konflikt hos informanter och media som diskuterar skillnader mellan Sverige och Danmark. Stina berättade hur hon tyckt att Skåne tog ett stort ansvar för flyktingmottagandet i Sverige, när Danmark inte gjorde det. Danmarks främlingsfientliga politik och sätt att hantera flyktingströmmen har gjort att Stina inte längre bryr sig om att åka så mycket till Danmark, som hon gjorde förr. Flyktingfrågan har påverkat Öresundsregionen och de boende på många sätt. Politiskt har det blivit en vattendelare där Danmarks och Sveriges migrations- och integrationspolitik jämförts. Eva berättade att hon inte tycker om trångsyntheten hos Dansk Folkeparti och är därför glad att bo i Sverige. Den svenska inställningen tycker hon är mer human och empatisk. Därför är hon glad att bo i Sverige.

Skillnader gentemot andra upprätthåller gränser, diskuterar Barth (1969: 429). Han påpekar, liksom Paasi, att det inte bara är upp till individen att välja sin identitet. Till stor del kategoriseras vi genom hur andra dömer oss. Vilken skillnad som kommuniceras beror på vilka som står utanför. De båda nationaliteterna pratas om som två enade grupper. För svenskarna blir den externa gruppen danskarna, mot vilka de definierar sig. Danskarna relaterar sig till svenskarna när de söker skillnader, likheter och sin egen identitet.

Hylland Eriksen (1995: 428) menar att gränserna i gruppen är elastiska beroende på vilken extern aktör fokus ligger på, alltså vem eller vilka gruppen kontrasterar sig mot. Därmed kan gränserna expandera eller implodera beroende på situation. Ingen av de personer jag intervjuat titulerar sig själv som pendlare, vilket jag tror gör att gränskontrollfrågan inte framkommit så starkt som förväntat. Istället identifierar sig informanterna, som nyligen nämnt, mot det andra landet, vad som finns utanför Skåne (Stockholm) och vad som finns utanför Skandinavien. Sju kategorier av identitetsmarkörer som framkommit genom intervjuerna är Öresundsbo, dansk, svensk, dansk-svensk, svensk-dansk, skånsk och skandinav. Det är främst mellan dessa positioner som personer i regionen rör sig mellan.

Kategorisering genom språk och mentalitet

Språk upplevs av informanterna som en viktig del i denna kategorisering och är enligt Barth (1969) ett attribut som snabbt delar in människor i kategorier.

Karl kände sig inte alls dansk, vilket beror mycket på språket säger han och jämför med att prata spanska:

Med spanska är det okej att ha ett väldigt svenskt uttal, men det är det inte i Danmark med danska. Det kan vara nedslående, att ha bott där och att de inte förstår (mig). Det är ett svårt språk.

Snart därefter sa Karl att han tvärtom känner sig lite mer svensk i Danmark. Nikolaj tyckte att svenskar och danskar, eller i hans jämförelse – skåningar och danskar, är olika i sin mentalitet. Jag tycker det stämmer överens med hur Barth (1969: 14,15) menar att tillhörighet också skapas utifrån möten där otydligare skillnader i form av värderingar, normer och moral blir synliga. Nikolaj säger:

Dansken gillar inte heller att ta order, men kan snacka om problem lättare. I Sverige har jag lärt mig att svenskar blir provocerade om man höjer ett finger eller höjer rösten. Höjer man rösten har man förlorat direkt /.../ en svensk kan inte ta kritik och det blev många missförstånd i början /.../ Skåningar är väldigt konservativa. Skåningar tycker jag är mycket mer negativa. Danskar är ju de lyckligaste människorna. Jag tror att det går att centrera kring ordet att hygge. Att ha trevligt tillsammans. I Danmark kan man som till exempel granne gå förbi ens hus och vilja ha kaffe. Så gör vi inte i Sverige.

Nora uppmärksammar arbetskultur i Danmark och Sverige:

Arbetsmoralen och arbetskulturen i Sverige är att man gör det ordentligt. Känner igen det hos mig själv. Lite mer avslappnad låt gå-filosofi i Danmark som jag inte gillar.

Eva har liknande erfarenheter. Hon har bott i Sverige i 47 år och många år i Södertälje, söder om Stockholm, dit hon först flyttade som nygift med sin svenska man som där hade ett jobb. Eva fick en anställning som sekreterare i Södertälje eftersom hon hade erfarenhet av att arbeta som läkarsekreterare på Rikshospitalet i Köpenhamn. Även om hon kunde prata svenska, då hennes mor var svenska och hade lärt Eva och hennes syskon som barn, hade hon aldrig riktigt lärt sig skriva på svenska. På sitt nya arbete i Södertälje behövde hon lära sig det. Eva lärde sig också mycket om den svenska mentaliteten:

Att inte ta mig själv för högtidligt. I Södertälje var det intressant, det var så mycket ambition, med armbågar och ambitiösa människor. På sjukhuset (i Köpenhamn) var det på ett annat sätt.

Henrik trodde till en början att svenskarna och danskarna var väldigt lika, men danskarna visade sig vara mer ”rakt på” både i projekt och på arbetsplatser. Han kom som svensk med en mjukare framtoning och upplevde danskarna som burdusa och nästan lite arga. Henrik sa att han behövde lära sig att ta plats och säga vad han själv tyckte och stod för att kunna arbeta som chef i Danmark. Han sa att han anpassat sig ganska mycket. Flera av informanterna framför ett ogillande till det rättframma språkbruket i Danmark och ser

positivt på ett mer tolerant och politiskt korrekt samhällsklimat i Sverige. ”Svenskhet är att vara politiskt korrekt”, säger Henrik. Denna uppfattning tror jag att de svenska informanterna skapat sig både i face-to-face möte med danskar, men även genom de politiska skillnader som presenteras i media då Danmark anses föra en mer restriktiv flyktingpolitik. Rydén (2016:b) som intervjuat Öresundsbon Lena Ericsson Tangaard skriver:

De flesta skillnader är bara spännande. Det finns egentligen bara en dansk egenhet som Lena Ericsson Tangaard har riktigt svårt för.

– Inställningen till utlänningar. Den kan jag bara inte tolerera. Visst, alla i Sverige tänker inte lika, men det är i alla fall något grundläggande svenskt i tanken att vi ska hjälpas åt och inte göra skillnad på människor.

Det politiska klimatet i Danmark har gjort att Stina under de senaste åren har avstått från att åka dit och hon följer inte dansk tv som förr.

Danmark är ju likt Sverige. Nu är jag inte så förtjust i Danmark med anledning av främlingspolitiken och hur de betedde sig under flyktingkrisen /.../ Danskarna är mindre open minded än oss. De har inte förståelse för andra på samma sätt. Men de har mycket härlig humor, är mycket mer fria i att säga vad de tycker. I Sverige är vi mer pryda.

I kontrast till detta, finns hos boende i Öresund vad jag vågar kalla en kollektiv uppfattning om Sverige och svenskar som just mer toleranta och välkomnande av olikheter och flyktingar. Utifrån detta narrativ skapas ett positivt värde som håller den svenska föreställda gemenskapen vid liv i Öresundsregionen. Liknande positiva värden framhävs om Danmark och danskar som betonas som lättsamma och öppna i kontrast till de slutna svenskarna och deras politiska korrekthet. Eva berättade att när hennes mamma som var svensk flyttade till Köpenhamn trivdes hon bättre i Danmark, då mamman tyckte det var friare där jämfört med Sverige. Så när Eva växte upp ville hon helst inte flytta till Sverige. Hon hade aldrig tänkt sig det och hade på den tiden hellre åkt någon annanstans. Hennes mor pratade om Sverige som så konventionellt och ofritt. Under uppväxtåren åkte hon och familjen ett par gånger om året till Växjö där Evas mors släkt bodde. Där var det mer formellt. Det tyckte också Eva då:

Släkten i Sverige var snälla men... i Danmark när det var släktsammankomster var det mycket skoj, mycket roligare, berättade historier, mer liv och skoj.

Så här står det i Sydsvenskans (Rydén, 2016:b) intervju med Lena:

Jag trodde att vi var ungefär likadana, men danskar och svenskar är väldigt olika i sitt sinnelag. Skillnaden märks i allt från vardagsgrejor som vad man äter och hur man diskar, till samtalsklimat och umgänge.
– Vi svenskar är så artiga och dämpade och säger inte vad som helst. Men danskar är - punch!
Denna rättframhet är något av det första man måste förhålla sig till som nybliven köpenhamnare. Inget fel i det.

Och så här sa Nora:

Jag tror att många tar för givet att Sverige och Danmark är väldigt lika. Och det är likheterna som kommer fram. Men till exempel i politisk debatt utsätts man för politiska fördomar. Fördomen att svenskar är pk (politiskt korrekta) är ju lite sann, och stämmer för mig. Danskarna använder hårda rasistiska ord och sexism väldigt olika. Som när Sverige införde hen som pronomen så var det självklart att de stora nyhetskanalerna uppmärksammade det här. Du läser att "galenskapen stannar vid bron". Det är lite mer accepterat (i Danmark) med en smula rasism och sexism.

Karl tror att små skillnader gör att de uppmärksammas mer:

Kontrasterna är ofta politisk korrekthet, det är det jag upplever. Det är en nidbild som används för att skämta. Likheterna är stora och vi kommer ju ganska bra överens. Svenskar är lite mer ordningsamma och danskar är så liberala.

Men tycker du att det är mest fokus på likheter eller skillnader?

Det är lättare att fokusera på skillnaderna, men tas inte upp så mycket och det som gör att det fungerar så bra är att likheterna är så stora och skillnaderna så små.

Barth (1969) anser att bara vissa skillnader lyfts fram, då andra ignoreras och vissa förnekas. Vilka av skillnaderna som framhävs, ignoreras eller förnekas i dessa möten, är omöjligt att förutse, menar han. Både Karl, Nora och Henrik tar upp ordet neger som exempel. Ett ord som är betydligt mer laddat i Sverige än i Danmark. Karl beskriver det såhär:

Men danskarna kan vara ganska plumpa och då blir jag nog mer politiskt korrekt, mer eftertänksam. Det är något som förstärks i skillnaden till hur de är. Jag har inte hört folk säga neger i Sverige men i Danmark hör jag det och de vill ska kunna få säga om de vill det, men jag tycker det är transigt. Även om jag har samma åsikter här och där. Här i Sverige utsätts jag inte för det på samma sätt. Det är ett ganska laddat ord i Sverige, och ett tydligt exempel på skillnader.

För att en grupp ska uppstå, menar Barth (1969: 14, 15, 17), krävs att exklusiva kategoriseringar av människor utifrån status och de normer skiljer sig åt. Ju större skillnaderna är desto fler gränsdragningar görs i interaktionen med andra grupper. En grupp bibehåller och återskapar

sin identitet i möten med andra kontinuerligt (*ibid*). I det här fallet är det framförallt existens i förhållande till andra som är tydlig, inte så mycket dess innehåll.

När jag frågar Nikolaj om han använder begreppet Öresundsbo, svarar han snabbt att han känner sig som Öresundsbo och också kallar sig själv det. I Sverige tycker han dock att han blir behandlad som dansk. Om någon vill klaga på honom används missförstånd mellan språken ofta som ett argument. I Danmark är tvärtom:

Där tycker mina vänner att jag kommer och snackar svenska "här kommer halv-svensken!", säger de. Öresundsbo blir jag genom språket där är jag en hybrid. Jag brukar säga att jag pratar Skansk!

Det bästa från två världar

Att ta det bästa från två världar. Så beskriver informanterna deras gränsöverskridande identitet. I vissa sociala system utnyttjas enligt Barth (169:18), grupperna som komplement till varandra vilket kan leda till ömsesidigt beroende och symbios. Nora beskriver att hon i danskars ögon är svensk men i de svenskas ögon mer dansk, något hon tror beror på språket. Hon säger att hon mer och mer känner för en gränsöverskridande identitet. Det ger henne två blickar, två sätt att se på saker som hon använder för att skapa ett sammanhang av intrycken. "Kan ta det bästa från varje land /.../ att smälta blir förvirrande, så jag försöker hålla isär vad som är svensk och vad som är danskt". Samtidigt som hon "snappar upp saker" i Danmark, håller hon hårdare på saker som hon har med sig från Sverige. Som vadå? frågar jag. "Att gräddfil är bättre än Creme Fraiche" svarar Nora och skrattar. Eva som levtt halva sitt liv i Danmark och andra halvan i Sverige tycker precis som Nora att det gett henne verktyg i livet:

Tar med mig allvaret i Sverige, djupet och lättsamheten – det skämtsamma i Danmark. Den blandningen är jättefin. I svåra stunder har jag det danska, skämtsamma som hjälp för att inte ta mig själv för högtidligt /.../ Jag är 50/50. Det är inte många som frågar, iallafall inte i det dagliga. Men jag har djupa rötter både i Sverige och Danmark. Jag är inte heldansk och inte helsvensk och tycker att det är så berikande att vara både och.

Efter att hennes man dog funderade hon lite på att flytta tillbaka till Köpenhamn. Det var en dansk väninna som föreslog det, berättade Eva som åkte över till Köpenhamn en dag för att titta på vart hon hade bott, men det kändes så främmande efter många år i ett annat land. Nu hade hon bara kvar en kusin och en väninna. Förr hade hon jobb och familj, men familjen hade flyttat därifrån. "Det är svårt att komma till en ny plats när man är gammal, då

ska man stanna där man är, men som ung ska man våga!”, sa Eva och tittade uppmuntrande på mig.

Henrik beskriver sig själv som någonting mittemellan svensk och dansk:

Jag kan fortfarande se skillnader där man skämtar en del med invandring angående politisk korrekthet, jag känner mig inte politiskt korrekt utan tvärtom i Sverige. Där har Sverige och Danmark gått i olika riktningar. Jag har vänner som kan bli lite stötta över hur jag uttrycker mig, men jag själv blir stött i Danmark och känner att jag hamnar mitt emellan.

Familjen och vänner tycker att Henrik har ”fördanskas” genom sättet att tala och vara på. Bland annat att vara mer rättfram, men även andra danska sätt att vara.

Öresundsborna i Sydsvenskans serie framför många skillnader men också fördelar med att bo i Öresundsregionen och ha tillgång till två länder på en gång: ”Jag åker ofta över till Sverige. Jag trivs med att ha bägge ställena. Att gå och strosa i Malmö. Hitta saker att handla.”

Perspektiv på individuell identitet

Van Meijl (2008: 170-173) uppmärksammar individens säregenheter, vilka skapar diversitet i grupper. Han framhåller identitetsbegreppets innebörd för individen och beskriver identitet som justerande av personligheter. Enligt författaren handlar identitet både om det som är unikt och det som skiljer eftersom en identitet inte kan definieras isolerat från sin kontext och i relation till andra kulturer och identiteter (*ibid*). Till stor del tillskrivs de identitet utifrån andra. Nora berättade att hon fått höra att hon har en dansk accent när hon pratar engelska, vilket fått henne att tänka över hennes ”dansk-het” i engelskspråkiga sammanhang. Kulturmässigt säger hon att hon ”inte ännu är helt med men ju mer jag är i det, desto mer med i det blir jag. I början förstod jag inte ett ord danska”. Flera av dem jag pratat med uttrycker att den dubbla identiteten växt successivt.

När Nikolaj är i Sverige är han den danske doktorn som ibland är svår att förstå. Men med sina vänner i Danmark blir han Svensken. Då informanterna berättar om sådana situationer blir det tydligt att identitet, som van Meijl (2008:174) skriver, är en repetitiv process som definieras utifrån sin situation, kontext, diskurs och i relation till andra identiteter och kulturer. Därmed är identiteten konstruerad mångsidigt utifrån olika kontexter och sociala dimensioner – en person har oftast mer än en identitet. Självet skapas genom representation och förhåller sig ständigt till den andre i en kulturell kontext där självet skapas genom sociala handlingar (van Meijl, 2008: 177). Van Meijl presenterar också idéer om att självet är mångfacetterat och ständigt omskapas till nya former i olika kontexter. Samtidigt ligger det i människans natur att

söka en enhetlighet i självet. Idén om vad som konstituerar denna enhetliga identitet skapas i förhållande till andra (van Meijl, 2008: 180). Nora beskriver det såhär:

Ju fler perspektiv man blir presenterad för desto bättre ställning kan man ta till sin egen åsikt och skapa sig en uppfattning om omvärlden och politik osv.

Ökad interaktion och beroende mellan samhällen och kulturella nätverk intensifierar individens kontakt med kulturella grupper, menar van Meijl (2008: 182). Det ger individen möjligheten att anta flera kulturella positioner vilket uppmärksammar dialogen mellan dessa positioner hos individen. Konflikter, spänningar, överenskommelser och oenigheter hör till denna dialog som sker mellan individens olika positioner i multikulturella kontaktytor (*ibid*). Informanterna delade med sig av erfarenheter som stämmer in på van Meijls resonemang om dialogen mellan positioneringar som uppkommer i olika kontexter. Henrik berättade att hans mamma reagerar på att han har sagt ”vi danskar” och inte ”vi i Danmark”. Han tänker att han säger vi eller dem beroende på om det är en svensk eller dansk han pratar med, men ibland blir det ”fel” ändå.

Van Meijl (2008: 184) menar att det nya samhällssystemet skapar mycket osäkerhet hos individen, framförallt på kosmopolitiska platser, med många möten. Huruvida människor söker en kontinuerlig och enhetlig identitet eller finner sig i situationen att inte kunna förena olika intressen och identiteter är osäkert. Henrik beskrev hur hans identitet har förändrats sedan han flyttade till Danmark. I början delade han och de andra svenskarna samma trygghet och plattform, som han själv kallar det. Med tiden har det successivt förändrats och Henrik identifierar sig nu som svensk-dansk. Han uttryckte ändå att han inte strävar mot att bli helt dansk:

Det hade varit konstigt att kalla sig dansk, jag kan inte vara och vill inte försöka. Jag är accepterad men känner inte att jag behöver nå längre. Jag har inget driv att vara 100 % dansk, men skulle inte kunna släppa Danmark eftersom jag har familj i Danmark, bott här i 12 år och låtit det bli en del av mig. Men jag kommer ändå alltid relatera mig som svensk. Och hade jag flyttat tillbaka till Sverige hade jag nog släppt det där svensk-danska. Det är nog nu mest för att det är där jag befinner mig i livet.

5. SLUTSATSER

Syftet med denna del av uppsatsen är att besvara de frågeställningar som ställdes i inledningen. Jag har även tagit mig friheten att blicka framåt mot fortsatt forskning om Öresundsidentitet.

Hur förklaras, förmedlas och uttrycks Öresundsidentiteten av boende i Öresundsregionen?

Informanterna förhåller sig mycket olika till Öresund och har olika bild av hur stark den gränsöverskridande identiteten är både för dem och andra. Även vilka ord, begrepp och etiketter de använder för att förklara Öresundsidentiteten är individuellt. På Facebook kommunicerar de flesta utifrån sin nationella identitet då de söker sig till människor från samma land. När den regionala infrastrukturen som tagits för givet plötsligt hotades, började människor uppmärksamma Öresundsregionens fördelar och gemenskaper som enligt dem tagit skada och brutits upp av gränskontrollerna. I Öresundsrevolutionens grupp är det tydligt att Öresundsborna har kampen mot Stockholms maktcentrum och ID-kontrollerna gemensamt. För dem som driver kampen skapas ett tydligt oss-skap.

Ett oss-skap blev till där en regional diskurs sätts i relation till Stockholm som symboliserar en centraliserad utveckling. I denna motdiskurs finns en konkurrens mellan huvudstäderna Stockholm och Köpenhamn. De informanter jag talat med som har en stark koppling till Skåne uttrycker i både personlig och allmän mening att Köpenhamn anses vara Skånes och skåningarnas närmaste storstad, både geografiskt, kulturellt och mentalt. För dessa personer innebär den regionala identiteten ett möte mellan Skåne och Köpenhamn. Informanterna som har svag koppling till Skåne relaterar istället sina identiteter till det nationella. För dem innebär den transnationella identiteten främst ett möte mellan två länder. Tidigare forskning pekar på nationalstaternas försvagade roll som makt- och identitetsmarkör i relation till en regional samhällsordning. Förutom Öresund och Greater Copenhagen har Skandinavien framhållits som en gränsöverskridande identitetsetikett.

Gränskontrollernas återinförande tyder ändå på att Sverige och Danmark värnar om sina gränser. Flyktingfrågan har i sammanhanget framförts som en särskiljande identitetsmarkör mellan länderna. Den politiska korrektheten i Sverige och den danska frispråkigheten är en annan uppmärksam skillnad. Och det är just skillnaderna som står ut i det empiriska materialet. Identifiering sker utifrån dessa skillnader som skapar barriärer, utifrån vilka informanterna antagit positioner - identitet. Viktigt att framhålla är att dessa positioner inte är fasta, utan föränderliga beroende på social kontext, gränser och plats. Vad som är ”vi” återskapas ständigt.

Sju återkommande identitetskategorier har ändå kunnat utkristalliseras: svensk, dansk, svensk-dansk, dansk-svensk, skandinav, skåning och

Öresundsbo. En kategori gäller inte för alla och att en och samma person inte står låst vid en identitetsmarkering har varit tydligt. Det kan förstås utifrån den globaliserade världsordningen med kosmopolitiska platser som ständigt utsätter människor för nya möten. Samtidigt uttryckte flera informanter att identifieringen sker successivt – att de efter tid ”försvenskats” eller ”fördanskats” till en slags blandning eller hybriditet. Samtidigt uttryckte informanterna att det nationella medborgarskapet är betydelsefullt för tryggheten, men ses inte som ett hinder för integration i det andra landet.

På vilket sätt skapar media och Greater Copenhagen narrativ om Öresundsbor?

I ljuset av materialet blir det tydligt att skillnader i högsta grad påverkar hur människor på olika sätt förhåller sig till en regional identitet. Utifrån tidigare forskning har jag förstått att just detta inte varit en självklarhet när beslutsfattare försökt implementera en regional diskurs med *en* regional identitet. Greater Copenhagen har dock mindre fokus på Öresund och mer fokus på Skandinavien och Köpenhamn som varumärken. Som flera forskare tidigare uppmärksammat i Öresundskommitténs arbete var tanken om den gemensamma identiteten byggd på en stereotyp bild av svenskar och danskar. Genom Greater Copenhagens styrdokument och marknadsföring har jag kunnat se liknande mönster. Greater Copenhagen vänder sig till en exklusiv målgrupp, både nationellt och internationellt. De lockar med en livsstil, vilket forskning visar att människor prioriterar allt högre i val av bostadsort. Samtidigt tyder mitt material, stött av statistisk bakgrundsempiri, på att många människor väljer att pendla eller flytta till det andra landet på grund av arbete, kontakter och levnadskostnader.

Genom Greater Copenhagens hemsida och informationsplattformen Øresunddirekt marknadsförs dock också Öresundsregionen som en arbetsmarknadsregion. Øresunddirekt framhåller möjligheter med att kunna arbeta i två olika länder genom att lyfta fram vissa personer och olikheter, något som även media valt att göra. Sydsvenskans presentation av typiska Öresundsbor återskapar narrativ. Personerna som framträder i artiklarna bekräftar samma fördomar och olikheter som informanterna uppmärksammat. Andra gemensamma nämnare är ett skandinaviskt ursprung, att de har familj, arbete eller kultur på båda sidor om sundet och att de ofta reser över gränsen. Kanske innebär det inte mer än så att tillhöra gruppen Öresundsbor?

Ändå är det just genom dessa återkommande narrativ som media och Greater Copenhagen bygger den regionala diskursen. Öresundsregionen som regional diskurs vilar på ett mycket medvetet språkbruk. Orden som kretsar kring Öresund har varit mycket centrala i skapandet av regionen och tanken om en regional identitet. Omskapandet av Öresundskommittén till Greater Copenhagen har gjort Köpenhamn till ett centralt organ i Öresundsregionen.

Ett strategiskt steg i den globala konkurrensen där städer fyller en allt större roll. I uppsatsen har jag visat exempel på hur historia används för att knyta gemenskap och bygga broar genom historiska narrativ. Den har visat sig viktig för den regionala diskursen.

Att uppmärksamma identitet i framtida forskning

Det finns fortfarande många vita fläckar att utforska innan det är möjligt att närma sig en helhetsbild av vad regional identitet innebär för invånarna i Öresundsregionen, och hur det kan användas som maktmedel. Ett naturligt steg i rätt riktning vore att ta fram ett betydligt bredare material än jag kunnat åstadkomma i min studie. Intressant vore även att göra fokuserad forskning utifrån förslagsvis skillnader mellan svenskar och danskar, genus, klass eller etnicitet. Öresundsregionen har visserligen flera särskilda förutsättningar, vilka gör regionen till en unik transnationell plats. Kanske går det ändå att göra jämförelser med andra gränsöverskridande regioner som exempelvis Bolzano–Sydtirolen, Tornedalen eller Detroit-Windsorregionen.

6. REFERENSER

- Anderson, Benedict (1991). *Den föreställda gemenskapen: Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Daidalos.
- Andersson, Martin (2016). *Öresund – en gammal gräns*. [online]: <https://blogg.sydsvenskan.se/forsvunnamalmo/2016/01/16/oresund-en-gammal-grans/>. Hämtad: 2016-11-02.
- Barth, Fredrik (1969). *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Waveland Press.
- Bucken-Knapp, Gregg (2002). Testing our borders: Questions of national and regional identity in the Øresund region. I: *Journal of Baltic Studies*, 33(2), 199–219.
- Challis, Henrik (2010). Kalla mig gärna Öresundsbo. I: *Sydsvenskan* [online]: <http://www.sydsvenskan.se/2010-10-19/kalla-mig-garna-oresundsbo>. Hämtad: 2010-10-19.
- Clark, Erik och Petersson Bo (2003). *Boundary Dynamics and the Construction of Identity*. Lund: Nordic Academic Press.
- Dalgas, Karina Märcher (2016). Au pairs on Facebook: Ethnographic use of social media in politicised fields. I: *Nordic Journal of Migration Research* 6(3).
- Davies, Charlotte Aull (2008). *Reflexive Ethnography – a guide to researching selves and others*. Routledge.
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Ek, Richard. (2003). *Öresundsregion - bli till! De geografiska visionernas diskursiva rytm*. Masteruppsats. Institutionen för Service Management, Lunds Universitet.
- Finlayson, Alan (2012). Imagined Communities. I: *The Wiley-Blackwell Companion to Political Sociology*. Ament E., Nash K. & Scott A. (red). Wiley – Blackwell.
- Foucault, Michel. (1972). *Vetandets Arkeologi*. Lund: Arkiv förlag.
- Grace, Toni Lucia (2013). *The Human Capital of Scandinavia? Citizenship Dilemmas in the Cross-Border Øresund Region*. [online]: <http://researcharchive.vuw.ac.nz/xmlui/bitstream/handle/10063/4556/thesis.pdf?sequence=2>. Hämtad: 2016-11-21.
- Greater Copenhagen (2016). *Greater Copenhagen – a Way of Life*. [online]: <http://www.greatercph.com/>. Hämtad: 2016-12-26.
- Greater Copenhagen and the Skåne Committé (2016). *Handlingsplan för Greater Copenhagen 2016*. [online]: <http://www.greatercph.dk/komiteen/handlingsplan>. Hämtad: 2016-12-20.
- Hjortegaard Hansen, Rebecca (2010). The narrative nature of place branding. I: *Place Branding and Public Diplomacy*, 6(4), 268–279.
- Hornskov, Søren. B. (2007). On the management of authenticity: Culture in the place branding of Øresund. I: *Place Branding and Public Diplomacy*, 3(4), 317–331.

- Hospers, Gert-Jan (2006). Borders, bridges and branding: The transformation of the Øresund region into an imagined space. I: *European Planning Studies*, 14(8), 1015–1033.
- Hylland, Eriksen, Thomas (1995). We and Us: Two Modes of Group Identification. I *Journal of Peace research*: 32(4), 427–436.
- Jensen, Ole. B. (2005). Branding the contemporary city-urban branding as regional growth agenda. I: *Plenary paper for Regional Studies Association Conference*.
- Kearney, Michael (1995). The Local and the Global: The Anthropology of Globalization and Transnationalism. I: *Annual Review of Anthropology*, 24(1), 547–565.
- Kovács, Zoltan och Musterd, Sako (2013). *Place-making and Policies for Competitive Cities*. Wiley–Blackwell.
- Löfgren, Orvar. (2007). Island Magic and the Making of a Transnational Region*. I. *Geographical Review*, 97(2), 244–259.
- Nilsson, Fredrik., Sanders, Hanne. och Stubbergaard, Ylva (2007). *Öresundsgränser : rörelser, möten och visioner i tid och rum*. Göteborg: Makadam i samarbete med Centrum för Danmarksstudier vid Lunds universitet.
- Nordiskt samarbete (2016). *Det officiella nordiska samarbetet*. [online]: <http://www.norden.org/sv/om-samarbejdet-1/det-officiella-nordiska-samarbetet-1>. Hämtad: 2017-01-04.
- Paasi, Anssi. (2003). Region and place: regional identity in question. I: *Progress in Human Geography*, 27(4), 475–485.
- Regeringen (2015). *Regeringen beslutar att tillfälligt återinföra gränskontroll vid inre gräns*. <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-beslutar-att-tillfalligt-aterinfora-granskontroll-vid-inre-grans/>.
- Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju: Från vetenskapsteori till fältstudier*. Stockholm: Liber.
- Rydén, Daniel (2016:a). Hon är sinnebilden av en gränslös Öresundsbo. I *Sydsvenskan*: [online]: <http://www.sydsvenskan.se/2016-10-31/hon-ar-sinnebilden-av-en-granslos-oresundsbo>. Hämtad: 2016-10-23.
- Rydén, Daniel (2016:b). Mötet med det danska samhället blev en överraskning. I *Sydsvenskan* [online]: <http://www.sydsvenskan.se/2016-11-01/motet-med-danska-samhallet-blev-en-overraskning>. Hämtad: 2016-10-23.
- Rydén, Daniel (2016:c). Öresundsbon har alltid pendlat mellan gemenskap och misstro. I *Sydsvenskan* [online]: <http://www.sydsvenskan.se/2016-11-02/oresundsbon-har-alltid-pendlat-mellan-gemenskap-och-misstro>. Hämtad: 2016-10-23.
- Stöber, Birgit. (2011). Fixed Links and Vague Discourses : About Culture and the Making of Cross-border Regions. I: *Culture Unbound*, 3, 229–242.
- Svensk-Danska föreningen (2016). *Svensk-Danska föreningen* [online]: <https://www.svenskdanskaforeningen.se/> Hämtad: 2016-10-20.
- Van Meijl, Toon (2008). Culture and identity in anthropology: reflections on “unity” and “uncertainty” in the dialogical self. I: *International Journal for Dialogical Science* Vol. 3, No. 1, 165-190.

- Warnaby, Gary & Medway, Dominic (2008). Bridges, place representation and place creation. I: *Area*, 40(4), 510–519.
- Winter, Karin (2016). Ny vadrags för pendlarna över Öresund. I: *Öresundsinstitutets Trend Report 2016*.
- Örestat (2012). *Analys* [online]: <http://www.orestat.se/sv/analys>. Hämtad: 2017-01-04.
- Øresunddirekt (2016). *Øresunddirekt/Øresunddirekt* [online]: <http://www.oresunddirekt.se/>. Hämtad: 2017-01-07.
- Öresundsrevolutionen (2016). *Öresundsrevolutionen* [online]: https://www.facebook.com/pg/oresundsrevolutionen/posts/?ref=page_internal. Hämtad: 2016-12-25.

APPENDIX

Intervjuguide

Inledande frågor

- Hur gammal är du?
- Var är du uppvuxen?
- Hur länge har du bott i Sverige/Danmark?
- Varför flyttade du till Sverige/Danmark?
- Vad höll/håller dig kvar i Sverige/Danmark?

Frågor om Öresundsidentiteten

- Vem tror du känner sig både svensk och dansk?
- Vad brukar du själv kalla dig? (Svensk/Dansk, Dansk/Svensk, Öresundsbo)
- Kan du ge exempel på situationer då du reflekterar över det? Då det blir tydligt?
- Vad finns det för värde i att använda en gränsöverskridande etikett?
- Har du andra svenska/danska vänner i Danmark/Sverige? Brukar ni prata om det här?

- Vad tänker du när jag säger ordet Öresundsbo?
- Hur har du hört om det? Hur uttrycks den? Hur definieras den gentemot andra svenskar och danskar?
- Vad tror du att identiteten grundar sig i?

- Tycker du att det är något som fanns innan bron/ innan gränskontrollerna?
- Vad tycker du om gränskontrollerna?

Övriga frågor:

- Vad upplever du är regionens varumärke/identitet/ särskiljande karaktär?
- Är Öresundsregionen för dig en förbindelse mellan Sverige och Danmark eller Skåne och Köpenhamn?